Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети, Ўзбекистон ССР Олий Совети ва Министрлар Советининг органи

ГАЗЕТА 1918 ЙИЛ 21 ИЮНДАН ЧИҚА БОШЛАГАН ◆ 28 январь 1971 йил, пайшанба ◆ № 23 (14.793). ◆ Баҳоси 2 тийин.

ЧОРВАДОРЛАР ЗАФАРИ

Ургут районидаги «Правда» колхозининг чорвадорлари партия XXIV съездига муносиб совға тайёрлашди. Давлатга гўшт сотиш ярим йиллик плани муддатидан олдин бажарилди. Тайёрлов пунктига 356 центнер семиз гўшт топширилди. Колхоз аъзолари съезд очиладиган кунгача гўшт тайёрлаш йиллик планини бажаришга қарор қилишди. Шу мақсадда 120 бош мол бўрдоқига боқилмоқда.

Ҳ. РАУПОВ.

БАҲОР ТАРАДДУДИ

Ҳозир «Узсельхозтехника»нинг 120 савдо базасидан ҳар куни баҳор тараддуди муносабати билан қишлоқ хўжалик юклари ортилган автомашиналар карвони жўнаб кетмоқда. Улар колхоз ва совхозларга йўл олмоқда.

— Ҳар куни Ўзбекистон қишлоқ хўжалиги учун ускуналар, машиналар, ўғитлар ортилган иккита-учта темир йўл эшелони келиб турибди, — дейишди ЎзТАГ мухбирига «Узсельхозтехника» республика бирлашмасида. Юкларни ўз эгаларига етказиб беришни тезлаштириш учун барча областларда транспорт корхоналари ташкил қилинди, Самарқанд, Тошкент, Сирдарё, Қашқадарё областларида ва Қорақалпоғистонда эса ҳар бирида юзтадан юк автомашинаси бўлган автоколонналар тузилди.

Юкларни етказиб беришнинг прогрессив усуллари кенг жорий қилинмоқда. Ҳозир 60 та савдо базаси юкларни ҳалқасимон йўл билан элтиб бермоқда. Колхоз ва совхозларга хизмат қилишнинг маршрутлари тузилди. Ускуналар, материаллар бу ерга автомашина қатнайдиган йўллар бўйлаб ташилмоқда. Машина шофери орқага қайтишда ремонт талаб қиладиган бузилган механизмларни ўзи билан бирга олиб кетади. Юкларни ташишнинг бундай усули автомобиллар қатновининг самарадорлигини оширди, экспедиторлар лавозимини қисқартириш имконини берди.

Янги беш йилликнинг биринчи йилида «Узсельхозтехника» 1970 йилдагига нисбатан бир миллион тоннадан ортиқ қишлоқ хўжалик юклари ташиши керак. Шу муносабат билан бирлашма автопарки беш юзта машина қабул қилиб олади. Қишлоқ транспортчилари юкларни ҳалқасимон усулда ташиш учун, бирмунча тежамкор микроавтобус-фургонлар ола бошладилар. Энди транзит юк ташиш ҳажми ҳам анча кенгайтирилади. Хўжаликларга вагон-автомашина — дала схемаси билан икки миллион тонна минерал ўғит ташиб бериш мўлжалланмоқда. Бу ўтган йилдагига нисбатан уч юз минг тонна кўпдир.

Қишлоққа янги техника келмоқда. Бу техникани колхоз ва совхозларга етказиб бериш буюртмаларни олдиндан ўрганиш асосида ишлаб чиқилмоқда. Хўжаликлар турли маркадаги 14 минг трактор, 3,5 минг пахта териш машинаси олади. Механизаторлар бу йил биринчи марта янги тўрт қаторли «ХН-3,6» маркали пахта териш агрегати билан қуролланадилар. Кенг қатор ораларида ишлайдиган машиналар кўплаб жўнатилади. Пахта зараркунандаларига қарши курашда ишлатиладиган эски аппаратлар ўрнига такомиллаштирилган «УВХ-14» маркали аппаратлар келади. Хўжаликларга икки баравардан зиёд запас қисмлар жўнатилади.

Илғор колхоз ва совхозлар ўз кучлари билан қўриқ ерларни ўзлаштирмоқдалар, ерларнинг мелиорация ҳолатини яхшиламоқдалар. Колхоз ва совхозлар мелиоратив отрядларининг машина парки 1,8 мингдан ортиқ скрейпер, бульдозер, экскаваторлар билан тўлдирилади.

КПСС XXIV съезди ва Ўзбекистон Компартияси XVIII съезди шарафига

ЯНГИ МАРРАЛАР САРИ

Шу кунларда республикамизнинг ҳамма шаҳарлари ва қишлоқларида КПСС XXIV съезди ва Ўзбекистон Компартиясининг XVIII съездини муносиб меҳнат совғалари билан кутиб олиш учун бошланган умумхалқ социалистик мусобақаси тобора кенг қулоч ёймоқда. Қишлоқ хўжалик меҳнаткашлари бутун куч-ғайратини, ички резервларни пахта ва бошқа экинлардан юқори ҳосил етиштиришга сафарбар этмоқдалар. Илғор районлар, областлар ички имкониятларини ҳисоблаб чиқиб, давлатга ҳар қачонгидан кўп пахта етказиб бериш ҳақида социалистик мажбуриятлар қабул қилмоқдалар. Бухоро ва Қашқадарё областларидан сўнг «Голодностепстрой»га қарашли совхозларнинг коллективлари беш йилликнинг янги босқичида она-Ватанга 250 минг тонна ёки планидагидан 80 минг тонна кўп пахта етказиб бериш ташаббуси билан майдонга чиқдилар. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети Бухоро ва Қашқадарё областлари меҳнаткашлари, «Голодностепстрой» коллективининг мажбуриятларини маъқуллаб қарор қабул қилди. Бу қарорлар жойларда зўр мамнунлик билан кутиб олинди. Шу асосда янги-янги мажбуриятлар қабул қилинмоқда.

17 апрель — коммунистик шанбалик куни

НАМАНГАНЛИКЛАР АҲДИ

Москвадаги «Ленин комсомоли» номли автозавод коллективининг шу йил 17 апрелда коммунистик шанбалик ўтказиш юзасидан бошлаган қимматли ташаббуси Наманган область саноат корхоналари томонидан қизғин кутиб олинди. Шаҳардаги иккинчи пахта тозалаш заводи ишчи ва хизматчилари, инженер-техник ходимлари бу ташаббусга биринчилар қаторида қўшилди. Улар 1971 йил биринчи квартал планини муддатидан илгари бажариш, 17 апрелни иш куни қилишга аҳд қилдилар.

Шу куни ўтказиладиган коммунистик шанбаликда ҳамма қатнашади. Барча цех ва участкалар тўла қувват билан ишлайди, 45 тонна сифатли тола, 6 тонна момиқ ишлаб чиқарилади. Шанбаликдан тушган иш ҳақи тўққизинчи беш йиллик фондига топширилади.

* * *

Наманагандаги мебель фабрикасида ҳам шу масалага бағишланган йиғилиш бўлиб ўтди. Митингда 250 киши иштирок этди. Сўзга чиққанлар москвалик автомобилчиларнинг ташаббусига сидқидиллик билан қўшилганликларини айтдилар. Шанбаликда фабрика коллективи 50 га яқин шкаф, 20 та диван-каравот ишлаб чиқаради. Маҳсулот тайёрлашда тежалган материаллардан фойдаланади.

О. ЖУМАНАЗАРОВ,
«Совет Ўзбекистони» мухбири.

БЕШ ЙИЛЛИК ФОНДИГА

Хоразмда москвaликларнинг шу йил 17 апрелда коммунистик шанбалик ўтказиш ҳақидаги ташаббуси издошлари кўпаймоқда. Урганч ремонт заводи коллективи уни маъқуллаб кутиб олди. Ремонтчиларнинг ҳаммаси шу куни ишлайди. Шанбаликда 146 киши қатнашади. Улар еттита трактор двигатели, 15 та электр двигателини капитал ремонтдан чиқарадилар. 1200 сўмлик эҳтиёт қисмлар ишлаб чиқарилади.

Ф. ЗОҲИДОВ.

КПСС XXIV съезди делегатлари

УШАЛГАН ОРЗУ

Муҳаррам бир йўла икки қозондаги урчуқни бошқаряпти. Қўли-қўлига тегмайди.

Атрофни кузатамиз. Цех ичи ёруғ, шинам. Дераза ойналаридан нур ёғилади. Тувакларда хилма-хил гуллар ўсиб турибди. Ҳамроҳимиз коммунистик меҳнат бригадасининг бошлиғи Ойшахон Ҳикматова бизни Муҳаррам Омонова билан таништирди.

Муҳаррам бир оз ийманиброқ гапира бошлади:

— Ота-онам умр бўйи шу фабрикада ишлаган. Мен ҳам ишчи бўлишни орзу қилардим. Ўрта мактабни тамомлаб, шу ерда қолдим. Мана ўн икки йил бўлди шунга ҳам...

— Бизнинг 2- механика цехимизда коммунистик меҳнат зарбдорлари кўп, — дея сўзида давом этди бригада бошлиғи, —лекин уларнинг ҳеч қайсиси Муҳаррамнинг олдига тушолмайди. Чунки Муҳаррам ўз ишига доимо ижодий ёндошади. Изланади, бошқаларни ҳам ғайратли, ташаббускор бўлишга ундайди.

— Сиз кейинги йилларда корхонада қандай ишларингиз билан намуна бўлдингиз?

— Мен ипак йигирувчиман. Кўпдан бери икки қозондаги урчуқларни биратўла бошқарса бўлмасмикан, деган фикрда юрардим. Ҳозир ўзим ишлаб турган икки қозондаги урчуқларнинг айланиш сонини 81 тадан 79 тага камайтирдим. Чунки иккита қозонда ишлаганда урчуқнинг нормадаги 81 та айланиб ўтишига киши улгуролмайди. Лекин биратўласи иккита урчуқда ишлаш меҳнат унумдорлигини салкам икки баравар ошириб юборади.

Муҳаррам Омонованинг бу ихтирочилик таклифи аввалига айрим кишиларга ёқинқирамади. Цехдагиларнинг бири маъқулласа, бошқаси ўзини четга олди. Ниҳоят, бу таклиф корхона рационализаторлари Советида кўриб чиқилиб, қўллаб-қувватланди. Якка қозонда ишлаётган ишчи сменада 1,3-1,4 килограмм ипакни йигириб бераётган бўлса, эндиликда иккита қозондаги урчуқларни бошқараётган бир ишчининг ўзи ҳар сменада 2,5-2,6 килограмм ипакни қайта ишлаяпти. Ҳозир фабрикадаги 12 та бригада Муҳаррам Омонова усулида ишлаб, смена топшириқларини муттасил ошириб бажаришга эришмоқда. Шундай қилиб, корхонада йилига 60 минг сўм тежаб қолиш имконияти туғилмоқда.

Бухородаги пиллакашлик фабрикаси ишчилари, инженер-техниклари ўртасида тўққизинчи беш йиллик топшириқларини муддатидан илгари бажариш ҳаракати авж олиб кетган. Ўзбекистон ССР Олий Советининг депутати, моҳир моталчи Шарифахон Юнусова, Ленин орденли Бибиражаб Иброҳимова, коммунистик меҳнат зарбдорлари Холидахон Субхонова, Мақсадхон Нажмиддинова, Аминжон Ҳабибов сингари ўнлаб пешқадамлар айни кунларда 1972 йил ҳисобига маҳсулот ишлаб чиқармоқдалар.

КПСС аъзоси Муҳаррам Омонова пешқадам ишчи, актив жамоатчидир. У шаҳар Советининг депутати, корхона партия бюросининг аъзоси. Кишиларга ғамхўр, меҳрибон. Муҳаррамнинг турмуш ўртоғи Саиджон ҳам фабрикадаги пешқадам слесарлардан. Сингиллари Майрамхон, Мукаррамхонлар ҳам корхонадаги илғор ёшлардан ҳисобланади.

— Сизга касб ўргатган кишилар ҳақида гапириб берсангиз?

Муҳаррам Омонова энг аввало кекса ишчи Қосим ота Муҳсиновнинг номини тилга олди. Дарвоқе, ўша куни тиниб-тинчимас коммунист Муҳаррам Омонова таклифига биноан корхонада ёш ишчилар малакасини ошириш мактаби очиш масаласи муҳокама қилинди. Кекса ишчи Қосим ота Муҳсинов бошлиқ тажрибали ишчилардан иборат Совет тузилди. Улар фабрикага янги келган механик, слесарларга меҳнат малакаларини ошириш юзасидан маслаҳатлар бериб турадиган бўлишди. Ҳозирнинг ўзидаёқ корхонадаги 1800 ишчининг бешдан бир қисми малака ошириш машғулотларида қатнашиш истагини билдирди.

Бу ватанпарварлик ҳаракатида Муҳаррам Омонованинг муносиб ҳиссаси бор. Муҳаррам ўз касбига ижодий ёндошгани, ишлаб чиқаришда эришган ютуқлари учун 1965 йилда Меҳнат Қизил Байроқ ордени билан тақдирланган эди. Ўша йили унинг ҳаётида яна бир унутилмас воқеа юз берди. Муҳаррам Омонова улуғ Ленин партияси сафига қабул қилинди. Эндиликда бутун шаҳарда бу моҳир ишчининг номини ҳамма ҳурмат билан тилга олмоқда. Яқинда область партия конференциясида у КПСС XXIV съездига делегат қилиб сайланди.

О. УСМОНОВ,
Т. НАЗИРОВ,
«Совет Ўзбекистони» махсус мухбирлари.

Суратда: КПСС XXIV съезди делегати М. ОМОНОВА.

В. Сироткин фотоси.

АНГРЕН ОЛТИНИ

Ўзбекистоннинг асосий кўмир кони Ангрен энди олтин ҳам берадиган бўлади. Бу ерда, Қурама тизмаси этакларида олтин ажратиб олувчи катта фабрика қуришга киришилди.

Бу фабрика биринчи навбатда ўзининг лойиҳада кўрсатилган қувватидан ошиб кетган қўшни Кўчбулоқ конининг олтинли рудасини қабул қилиб олади. Кейинчалик Каулди, Оқ тупроқ, Пичанзор ва республика геологлари очган бошқа конларда қазиб олинган руда таркибидаги қимматли металлни ажратиб олиш бошланади.

Қурилишни тезлаштириш ва арзонлаштиришга лойиҳачилар биринчи ҳиссани қўшдилар. Улар бу фабрикани электр ва сув коммуникациялари кесишадиган автомобиль йўли яқинида қуриш учун жой танладилар. Шу туфайли чиқимларни бир неча миллион сўм камайтириш мумкин бўлади. «Узбекшахтострой» трестининг коллективи эса партия XXIV съезди шарафига вахтада туриб ишлаб, фабрикани муддатидан олдин қуришга сўз берди.

Ангрен олтин ажратиб олиш фабрикаси металл каркас билан темир-бетон панеллардан қурилади. Бу корхона биринчи бўлиб янги технология линиялари билан жиҳозланади. Ҳозир лойиҳа ва илмий ташкилотлар шу линияларни синаб кўрмоқдалар. (ЎзТАГ).

35 ЦЕНТНЕР УЧУН

Бухоро ва Қашқадарё областлари, Қорақалпоғистон ва Мирзачўл деҳқонларининг социалистик мажбуриятларини синчиклаб ўқиб чиқдик. Бултур пахта ва бошқа маҳсулотлар етиштиришни кўпайтириб, катта муваффақиятларга эришган бу азаматлар 1971 йили қишлоқ хўжалигини янада юксалтиришга қарор қилдилар. Улар шу мақсадда ички резервлар ва имкониятларни аниқлаб ишга солиш, жонажон партиямизнинг XXIV съезди шарафига меҳнат вахтасида туриб ишлаш ташаббусини бошлаб беришди.

Деҳқонларимиз бухоролик ва қашқадарёликлар, қорақалпоғистонлик ва мирзачўлликлар ташаббусига қўшилиб, ўтган йиллари эришилган ютуқларни мустаҳкамлаш, бу йил пахта ва бошқа экинлардан тағин ҳам мўлроқ ҳосил олиш режаларини белгиламоқдалар. Колхозимиз унчалик йирик эмас, ўртача хўжаликлардан бири. Бултур 1029 гектар майдонда пахта етиштирдик. Хўжалигимиз территорияси Олмалиқ шаҳрига туташ бўлгани учун янги ерларни ўзлаштириш имкониятимиз жуда чегараланган. Шунга қарамай, кейинги йилларда пахта майдонини 79 гектар кенгайтирдик.

Биз асосий эътиборни экин экилаётган ерлардан яхшироқ фойдаланиш, пахтанинг ҳосилдорлиги ва ялпи ҳосилини йил сайин оширишга, давлат плани ва олинган мажбуриятларни ошириб бажаришга қаратмоқдамиз. Ўтган беш йилликнинг ҳамма йилларида мўл ҳосил етиштирилди. Ҳатто об-ҳаво шароити пахтачилик учун жуда ноқулай келган 1969 йилда ҳам ҳар гектар ердан 27.1 центнердан ҳосил олдик ва планни анча ошириб бажардик.

Деҳқонларимиз ҳар йилнинг хусусиятини ҳисобга олиб, агротехника тадбирларини мўл ҳосилни таъминлайдиган қилиб амалга ошириш соҳасида катта тажриба орттиришган. Шу ўринда бир мисол келтираман. 1969 йилнинг ёзи салқин келиши натижасида экиннинг ҳосилга кириши кечикди. Агар биз ғўза тупларининг пастки қисмида 3-4 тадан кўсак пайдо бўлмасдан чеканка ўтказганимизда, ўсимлик бўйига ўсмасди-ю, лекин ён томондан бачки шохлар чиқаришга ва кўпроқ барг ҳосил қилишга зўр бериб, кўсакламасди. Оқибатда пахта эмас, балки қуруқ ғўзапояга эга бўлардик ва план бажарилмай қоларди. Бироқ, биз чеканкани ғўзанинг пояси пишгач ва пастки қисмида 3-4 тадан кўсак пайдо бўлганда ўтказдик. Шу туфайли у серҳосил бўлди.

Шундай қилиб, **колхоз пахта етиштириш юзасидан белгиланган беш йиллик топшириқни тўрт йилдаёқ ошириб бажарди. Беш йиллик планга мувофиқ давлатга 11050 тонна пахта сотишимиз керак эди. Амалда эса 15686 тонна «оқ олтин» тайёрланди.** Гарчи колхозимиз юқори ҳосилли хўжаликлардан бўлиб, илгарилари пахтадан мўл ҳосил олиб келган бўлса ҳам, ўтган беш йилликда ҳосилдорлик сезиларли даражада ошди. **1966 йили ҳар гектар ердан 31,6 центнердан ҳосил олинган эди. Бултур эса 32,5 центнердан пахта териб олинди.**

Колхозимиз уруғлик хўжалиги. Биз биринчи репродукцияли уруғлик пахта етиштирамиз. Масалан, бултур давлатга 1200 тонна уруғлик пахта топширдик. Шунга қарамай, ҳосил йиғим-теримини машиналаштиришни кенгайтириш муҳимлигини эътиборга олиб, бу масалага катта аҳамият бериб келиняпти. Уруғлик пахта икки марта қўл билан териб олингач, ҳосилнинг қолган қисми асосан машиналар билан териляпти. Ўтган беш йилликда бу соҳада ҳам катта ўзгариш бўлди. **1966 йили машиналар билан 1693 тонна пахта терилган эди.** Бултур эса далаларимизда 32 та «зангори кема» ишлади. Ҳар бир машина билан ўрта ҳисобда 72,5 тоннадан пахта терилди. Манноб Мусаев, Назар Холмирзаев, Абдуғани Назарқулов, Исмат Сарибоев каби илғор механик-ҳайдовчилар ўз машиналари бункеридан 115-155 тоннадан пахта тўкишди. **Машиналар билан ҳаммаси бўлиб 2381,5 тонна пахта терилди.**

Ҳосил йиғим-теримини кенг машиналаштириш пахта етиштиришни кўпайтириш, маҳсулотнинг сифатини яхшилаш, таннархини камайтиришда жуда катта роль ўйнамоқда. Бултур етиштирилган 3344 тоннадан зиёд пахтанинг 85 проценти биринчи сортга топширилди. Сортни яхшилаш ҳисобидан 57 минг 600 сўм, уруғлик пахта етиштириш ҳисобидан эса 60 минг сўм қўшимча даромад қилинди. Бир центнер пахтанинг таннархи эса 1966 йилдагига нисбатан 1 сўм 18 тийин камайди ва 28 сўм 50 тийинга тўғри келди.

Буларнинг ҳаммаси пахтачиликдан олинадиган даромад ва соф фойданинг миқдорини кўпайтиришга, пахтакорларнинг моддий манфаатдорлигини оширишга, бўлинмас ва иш ҳақи фондларини кўпайтиришга ижобий таъсир қилаётир. **Бултур пахтачиликка ҳаммаси бўлиб 953 минг 310 сўм харажат қилинди ва етиштирилган ҳосилни давлатга сотишдан 1 миллион 452 минг 536 сўм даромад қилинди.** Кўриниб турибдики, **пахтачилик колхозга салкам ярим миллион сўм соф фойда келтирди. Бир киши-кунининг қиймати 6 сўм 25 тийинга тўғри келди.** Агар 1966 йили бўлинмас фондда 957 минг 134 сўм маблағ бўлган бўлса, кейинги йилларда капитал ва маданий-маиший қурилишга, техника сотиб олишга шу фонд маблағларидан бир миллион сўмдан зиёд пул сарфланганига қарамай, ҳозир унда 1 миллион 370 минг сўмга яқин маблағ бор. Иш ҳақи фондидаги маблағнинг миқдори эса ҳозир 872 минг 68 минг сўмдан иборат бўлиб, бу ўтган беш йилликнинг бошидагидан 100 минг сўм кўпдир.

Ўтган беш йилликда чорвачилик ҳам ривож топди, чорва молларнинг сони ўсди, маҳсулотнинг миқдори кўпайди. Буни қуйидаги мисолдан кўриш мумкин. 1966 йили колхозда 517 бош қорамол, шу жумладан 135 бош сигир бор эди. Ўша йили 792 центнер гўшт, 1962 центнер сут етиштирилган эди. Ҳозир қорамоллар сони 622 бошга, шу жумладан сигирлар 191 бошга етди. Бултур 813 центнер гўшт ва 2312 центнер сут етиштирилди. Давлатга гўшт ва сут сотиш беш йиллик планлари ошириб бажарилди.

Деҳқонларимиз, чорвадорларимиз янги беш йилликда янада юксакроқ марраларни эгаллаш учун курашга бел боғлашди. **1971—1975 йиллар мобайнида адирдан 200 гектар янги ер ўзлаштириш ва унга сув чиқариш мўлжалланмоқда. 1975 йилга бориб пахта майдони 1100 гектарга етказилади.** Лекин ҳосилдорлик ва ялпи ҳосил кескин ошади. **Бу йил ҳар гектар ердан 35 центнердан ҳосил олиш ва беш йилликнинг охирига бориб ҳосилдорликни 40 центнерга етказиш назарда тутиляпти.**

Чорвачилик янада ривожланади. Гўшт, сут етиштириш кўпайтирилади. 1975 йилга бориб қорамоллар сони 820 бошга, шу жумладан сигирлар 300 бошга етади. 893 центнер гўшт, 3500 центнер сут етиштирилади.

Бу йилги мўл ҳосилга пухта замин яратилмоқда. Шудгорга яхоб бериб, тупроқда нам тўпланаётир. Далага кўплаб маҳаллий ўғит ташиб чиқариляпти. Техника ремонти жадал давом эттирилмоқда. Биз кўклам экиш кампаниясини ҳар тарафлама шай бўлиб кутиб олиш мақсадида ташаббускорлар изидан бориб, КПСС XXIV съездини муносиб кутиб олиш учун бошланган мусобақага якдиллик билан қўшиламиз.

И. ҲАЙДАРОВ,
Пискент районидаги «Гулистон» колхозининг раиси.

КПСС ДЕЛЕГАЦИЯСИ САНТЬЯГОГА КЕЛДИ

САНТЬЯГО, 27 январь. (ТАСС). КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюроси аъзолигига кандидат Ш. Р. Рашидов бошчилигидаги КПСС делегацияси Чили социалистик партияси раҳбарлигининг таклифига мувофиқ ана шу партиянинг XXIII съезди ишида қатнашиш учун бу ерга келди.

Чили пойтахтининг аэропортида делегацияни мамлакатдаги социалистик, коммунистик партияларнинг ҳамда бошқа партияларнинг вакиллари кутиб олдилар. Кутиб олувчилар орасида СССРнинг Чилидаги элчиси Н. Б. Алексеев ҳам бор эди.

И. ГАНДИНИНГ А. Н. КОСИГИНГА МАКТУБИ

Ҳиндистон бош министри Индира Ганди СССР Министрлар Советининг Раиси А. Н. Косигинга жавоб мактуби юбориб, Тошкент Декларацияси имзолангалигининг беш йиллиги муносабати билан йўлланган дўстона қутловлар учун ташаккур изҳор қилди.

Мактубда айтиладики, Ҳиндистон билан Покистон ўртасида дўстлик, ҳамкорлик ва ҳамжиҳатлик муносабатларининг ўрнатилиши ҳар иккала мамлакатнинг манфаатларига мос бўлиб тушади. Тошкент Декларацияси эса бу иккала мамлакат ўртасида қалин ҳамкорлик ва дўстлик учун асос бўлади.

Ҳиндистон, дейилади сўнгра мактубда, Покистон билан муносабатларни нормаллаштириш ва яхшилаш йўлида куч ва ғайрат сарфлашни аввалгидек давом эттираверади, бу эса мана шу районда тинчлик ва стабилликни таъминлашнинг энг яхши усулидир.

Индира Гандининг мактубида, Тошкент Декларацияси иккала мамлакат ўртасидаги низоли масалаларни дўстона музокаралар орқали ҳал этиш учун йўл очиб беради, деб ишонч билдирилади. (ТАСС).

ПЛАНЕТАЛАРАРО СОВЕТ СТАНЦИЯСИ ВЕНЕРА ЮЗАСИДА

1970 йилда Совет космонавтикаси бир қанча зўр муваффақиятларга эришди. Учувчилар бошқарадиган «Союз-9» кемасининг рекорд даражада узоқ муддатли учиши узоқ вақт ишлайдиган орбитал станциялар яратиш йўлидаги яна бир муҳим босқичдан ўтишга имкон берди.

Ой заминининг намунасини Ерга олиб тушган «Луна-16» ва ўзиюрар илмий лаборатория «Луноход-1»ни Ой юзасига олиб чиқиб қўйган «Луна-17» автомат аппаратларнинг фазилатини бутун дунёга яна бир марта намойиш қилди.

Бултурги йилнинг ўзидагина 87 та совет космик аппаратлари космосга учирилди. Буларнинг кўплари фақат илмий тадқиқотлар учун мўлжалланган аппаратларгина бўлиб қолмай, шу билан бирга мамлакат халқ хўжалигида бевосита фойдаланиладиган маълумотларни ҳам тўплаб берадиган аппаратлар бўлди. СССРнинг космосни ўрганиш соҳасида социалистик мамлакатлар билан ҳамдўстлиги мустаҳкамланди ва кенгайди — «Интеркосмос» программаси муваффақиятли равишда амалга оширилмоқда.

1971 йилнинг арафасида тарихда биринчи «Луноход» Ой юзасидан олинган нодир маълумотларни Ойнинг иккинчи кунида Ерга юбориб турган бир вақтда совет автомат станцияси «Венера-7» иккинчи бир планетанинг юзасига қўндирилди. Космонавтика тарихида биринчи бўлиб Ер айни бир вақтнинг ўзида бошқа иккита самовий жисм юзасидан ахборотлар олиб турди.

ИЛМИЙ ТАДҚИҚОТЛАРНИНГ НАТИЖАЛАРИ

Венерани планли равишда тадқиқ қилишнинг совет программаси муваффақиятли амалга оширганлиги Ерга энг яқин бўлган мана шу планетанинг табиати тўғрисидаги билимларни бутунлай янги маълумотлар билан тўлдирди.

Венера бир неча асрлардан бери олимларнинг диққат ва эътиборини жалб қилмоқда. Бироқ уни Ердаги телескоплар ёрдамида традицион тадқиқ қилишга табиий «ғов», яъни планетанинг ҳар доим қалин булутлар қатлами билан қопланиб турганлиги тўсқинлик қилмоқда эди. Кейинги ўн йиллар ичида инфрақизил спектрометриянинг анча самаралироқ методларидан фойдаланиш натижасида Венеранинг булутлар яқинидаги атмосферасига хос баъзи хусусиятларни ўрганишга муваффақ бўлинди. Лекин бундай ўрганишлар ҳам Венеранинг юзаси қандайлиги тўғрисида ҳеч қандай маълумот бермади.

(Давоми 3- бетда).

КПСС XXIV съезди шарафига

Республикамизнинг энг йирик иссиқлик электр станцияларидан бири — Оҳангарон ГРЭСи энергетиклари 1971 йилни муваффақиятли бошлашди. Улар КПССнинг XXIV ва Ўзбекистон Коммунистик партиясининг XVIII съездлари шарафига янги беш йилликнинг дастлабки квартали планини муддатидан олдин бажаришга бел боғлаганлар. Суратда: съездолди меҳнат мусобақасида ибрат кўрсатиб ишлаётган навбатчи инженер У. Хатамов ва бошқарув пульти навбатчиси М. Остапенколарни кўриб турибсиз.

И. Глауберзон фотоси.

Энг яхши пропагандистларимиз

ҚАЛБГА йўл топиб...

Қашқадарё область партия комитетининг мажлислар залида пропагандистлар семинари давом этмоқда. Семинар раҳбари: «навбатдаги сўз Карим Ибодуллаевга», — деб эълон қилди.

Минбарга одмигина кийинган, ўрта ёшлардаги киши кўтарилди. У, минбарга чиқиб бир неча дақиқа сукут сақлаб турди-да, секин гап бошлади. Нотиқ содда ва равон, бешкентча шева билан гапирарди. Зал сув қуйгандек жимиб қолди. Фақат ҳар ер-ҳар ерда ручкаларнинг қитирлашигина эшитиларди, холос. Карим ака ўз тажрибаларидан сўзларди...

Бу одамнинг айтса арзигулик пропагандистлик тажрибаси, ўқитувчилик фаолияти бор. Карим аканинг ташвиқотчилик фаолияти унинг педагогик иш стажи билан тенг. 1937 йили Бешкентда очилган мактабнинг саккизинчи синфини битириб, саводсизликни битириш курсида ўқитувчи бўлиб ишлай бошлайди.

Унинг пропагандистлик фаолияти эса асосан 1938 йилдан бошланган. Бешкент район партия комитети томонидан 1938 йилда берилган справкада айтилишича, ўқитувчи фаоллардан ҳисобланган Карим Ибодуллаев Пахта канали қурилишига пропагандист қилиб юборилади. Ўша пайтда бутун Бешкент райони хўжаликлари сув ичиши лозим бўлган Пахта канали қурилиши Қашқадарёда жуда катта тадбирлардан бири бўлган. Ана шу канал қурилишида Карим ака кундузи кетмон чопиб, кечқурунлари қишлоқлардан келган деҳқонларга газета ўқиб берар, янгиликлардан сўзларди...

Карим акани ирригатор-пропагандист дейиш мумкин. Чунки. Қарши ва Косон районлари территорияларида бунёд этилган йирик ирригация иншоотлари қурилишида унинг ҳам ҳиссаси бор. Чимқўрғон сув омбори қурилиши бошланган кезларда Карим ака биринчи бўлиб, 30 дан ортиқ комсомол-ёшларни олиб сув омбори қурилишига борди. Кеча-кундуз ёшлар билан баб-баравар меҳнат қилди. Қақраб ётган минг-минглаб гектар майдонларга об-ҳаёт келтиришда ўзининг муносиб ҳиссасини қўшди.

Карим ака Ибодуллаев Қарши район маркази Бешкентдаги Ойбек номли ўрта мактабда тил-адабиёт фанидан ўқитувчилик қилиш билан бирга 1956 йилдан буён Қарши район «Узсельхозтехника» бирлашмаси Бешкент бўлими бошлағичи партия ташкилоти ҳузурида ташкил этилган марксизм-ленинизм асослари мактабида пропагандистлик қилади.

У, пропагандистлик қилаётган марксизм-ленинизм асослари мактабида 10 тингловчи қатнашади. Карим ака уларнинг ҳар бири билан яқиндан таниш. Карим Ибодуллаев ҳар йили янги ўқув йили бошланишидан олдин ҳар бир тингловчининг оилавий аҳволи, ишлаб чиқаришда қандай қатнашаётганлиги, ўзига юклатилган топшириқларни қандай уддалаётганлиги билан атрофлича қизиқади, айрим диққатга сазовор фактларни дафтарига ёзиб олади, машғулотларда бундан фойдаланади. Тингловчилардан қандай асарларни ўқиганлигини, унда қандай таассурот қолдирганлигини сўрайди. Қандай партиявий, жамоат топшириқларини бажараётганлигини суриштиради. Карим ака бу йил ҳам янги ўқув йилини ана шундай бошлади. Ўтган йили тингловчилар сиёсий иқтисоднинг социализм курсини ўрганган эдилар. Пропагандист ўтган темаларни тингловчилар қандай ўзлаштирганликларини, қайси темалар кимда қандай тассурот қолдирганлигини синаб кўрди. Бу йил тингловчилар философия курсини ўрганишларини айтиб, «философия нима, философия нимани ўргатади» темаси бўйича мароқли суҳбат ўтказди.

Карим ака барча машғулотларни суҳбат ва савол-жавоб тариқасида олиб боради. Ҳеч қачон ёзиб келган текстини ўқиб бермайди. Тингловчиларни қизиқтирадиган темаларни танлаб, турли манбаларни қидириб топади, улардан ўз ўрнида фойдалана билади.

Машғулотлар ўтадиган хонада сиёсий адабиётлар кутубхонаси, турли кўргазмали қуроллар бор. Карим ака ҳар бир темага мос-лаб, кўргазмали қурол танлай билади. Турли диафильмлар, магнитофон воситасида тингловчиларга ўтилган машғулотларнинг етиб боришига эришади. Хонада телевизор, радио бор. Тингловчиларнинг машғулотлардан ташқари бўш вақтларида ҳам бу ерда мутолаа қилишлари, турли суҳбат ва мунозаралар ўтказишлари учун қулай шароитлар бор.

Карим Ибодуллаев пропагандистлик қилаётган марксизм-ленинизм асослари мактабининг тингловчилари меҳнатда ҳам барчага ўрнак бўляптилар. Устахона мудири Эркин Муракаев, назоратчи-механик Барот Қобилов, ремонт цехининг бошлиғи Виктор Шепень, «Узсельхозтехника» бирлашмаси Бешкент бўлими бошлағичи партия ташкилотининг секретари Рўзвон Эшонқулов, мутахассислардан Тўла Муҳаммадиев, Исоқ Қурбонов каби тингловчилар ишлаб чиқаришнинг пешқадамларидир. Улар ўзларига берилган топшириқларни бажаришда бошқаларга намуна бўлишяпти. Карим ака Ибодуллаевдан ўрганганларини бошқаларга етказмоқдалар, агитаторлик, сиёсий ахборотчилик қилишяпти.

Карим ака пропагандистлик қилаётган Қарши район «Узсельхозтехника» бирлашмасининг Бешкент бўлимида беш йиллик план ошириб бажарилди. Бунда марксизм-ленинизм асослари мактаби тингловчиларининг ҳам муносиб улушлари бор.

Шу кунларда моҳир пропагандист Карим Ибодуллаев ёш авлодга билим бериш билан бирга партия маорифи системасида ҳам кишиларга ўсишни қиляпти. У, ўзининг пропагандистлик фаолиятида сиёсий ўқишнинг кишилар дунёқарашини шакллантиришда, билим савиясини оширишда жуда катта аҳамияти борлигини чуқур ҳис этаётир. Ана шу ҳисни одамлар қалбига сингдириш учун ҳормай-толмай меҳнат қилмоқда.

П. ГАДОЕВ,
«Совет Ўзбекистони» мухбири.

БИРИНЧИ ИНТЕРНАЦИОНАЛ ҲУЖЖАТЛАРИ

Биринчи Интернационалнинг 1872 йил 2—7 сентябрда Гаагада бўлиб ўтган конгресси протокол ва ҳужжатлари тўпламаси нашр этилди. Бу китобни КПСС Марказий Комитети ҳузуридаги Марксизм-ленинизм институти тайёрлади ва сиёсий адабиёт нашриёти чоп этди.

Тўпламга киритилган ҳужжатларнинг кўпчилиги КПСС Марказий Комитети ҳузуридаги марксизм-ленинизм институтининг марказий партия архивида сақланган оригиналлар бўйича биринчи марта нашр этилди. «К. Маркс ва Ф. Энгельснинг қўлёзма меросидан» деган алоҳида бўлимда илмий коммунизм асосчиларининг бир неча хомаки қўл ёзмалари босилган. Гаага конгресси Париж Коммунаси белгиси остида ўтди ва бу конгресс 1 Интернационал программасида марксизм принципларини ғалаба қилганлигидан далолат берди.

Тўпламдаги материаллар тарихий жиҳатдан ғоят мароқли бўлиб, тўпланган тажрибани яққол ифода этади.

(ТАСС).

ГАЗЕТХОНЛАР КОНФЕРЕНЦИЯСИ

ШАҲРИСАБЗ, («Совет Узбекистони» мухбири). Бу ерда «Совет Узбекистони» газетхонларининг конференцияси бўлиб ўтди. Конференцияда Чироқчи, Яккабоғ, Шаҳрисабз, Китоб районларидан келган деҳқонлар, қишлоқ зиёлилари, ишчи ва деҳқон мухбирлари, район газеталари редакцияларининг ходимлари ва бошқа касбдаги кишилар иштирок этдилар.

«Совет Узбекистони» газетаси редакторининг ўринбосари Ж. Жабборов конференцияда ҳисобот доклади қилди. Шаҳрисабз районидаги Ленин номли колхоз партия комитетининг секретари Қ. Қурбонов, яккабоғлик қишлоқ мухбири Ш. Маҳмудов, Шаҳрисабз шаҳридаги Фурқат номли мактаб илмий бўлим мудири Х. Жабборов, Чироқчи район «Олға» газетасининг редактори И. Ғуломов ва бошқа ўртоқлар сўзга чиқиб, газетани янада ўқимишли қилиш юзасидан қимматли маслаҳатлар бердилар.

Фотолавҳалар

Тошкентдаги пиллакашлик фабрикаси ва трактор йиғув заводининг ишчилари В. Акбарова билан Н. Смирнов ўртоқлар ўз корхоналарининг энг пешқадам кишиларидир. Улар ойлик ва йиллик топшириқларни доимо ошириб бажаришади. Ҳозир КПССнинг XXIV съезди ва Ўзбекистон Компартиясининг XVIII съезди шарафига меҳнат вахтасида ишлаб, смена топшириқларини 130-140 процентдан бажармоқдалар.

А Тўраев фотолари.

АДОЛАТ— ИШИМИЗ МЕЗОНИ

ИНСОН ВА ҚОНУН

КПСС XXIII съездига КПСС Марказий Комитетининг ҳисобот докладида ўртоқ Л. И. Брежнев бундай деган эди. «Давлат қурилишининг демократик принципларини ривожлантириб, партия шу нарсага амал қилмоқдаки. Совет органларининг бутун фаолияти ва мамлакат ишларини бошқаришда гражданларнинг кенг ижодий қатнашуви социалистик қонунларга жуда қаттиқ риоя қилишга асосланиши лозим».

Жаҳонда биринчи социализм мамлакатининг асосчиси В. И. Ленин қонунларга аниқ-равшан ва оғишмай риоя қилиш, социалистик давлатимизда ягона ҳуқуқ сиёсатини ўтказишга жуда каттта аҳамият берди. Совет ҳокимияти барпо этилган дастлабки йиллардаёқ тузилган Юстиция халқ комиссарлиги Совет ҳокимиятини қарор топтириш ва мустаҳкамлашда, ишчи ва деҳқонлар давлати қонунларини такомиллаштириш ва унинг гражданлари ҳуқуқини мухофаза қилишда жуда катта роль ўйнади.

КПСС Марказий Комитети ва СССР Министрлар Совети сўнгги вақтларда бир канча муҳим қарорлар қабул қилдилар. Бу қарорлар социалистик қонунчилик ва жамоат тартибини янада мустаҳкамлашга, ҳуқуқ муассасаларининг ишини такомиллаштиришга қаратилди. КПСС Марказий Комитети ва СССР Министрлар Совети суд ва прокуратура органлари фаолиятини янада яхшилаш чоралари тўғрисида бултур қабул қилган қарорида шу нарса таъкидлаб ўтилдики, прокуратура органлари ва судлар давлат манфаатлари ва гражданларнинг ҳуқуқларини муҳофаза қилиш, ҳуқуқ тартиботини мустаҳкамлаш ва жиноятчиликка қарши кураш соҳасида катта иш олиб бораётирлар.

Ҳозирги шароитда барча давлат, хўжалик ва жамоат ташкилотлари, барча гражданларнинг қонунларга амал қилишларига, юридик органлар ишида оперативчилик, пухталик ва маданиятни кучайтиришга нисбатан талаб ошиб бормоқда. Ана шуларнинг ҳаммаси иттифоқ-республика Юстиция министрлиги ва унинг жойлардаги органларини ташкил этиш зарурлигини тақозо этди.

Ўзбекистон ССР Адлия министрлиги республика юстиция муассасаларига давлат йўли билан раҳбарлик қилишни тағин ҳам юксакроқ даражага кўтаришни таъминлаши, Ўзбекистон халқ хўжалигида ҳуқуқ ишларини яхшилашга, қонунчиликни янада такомиллаштириш ва социалистик қонунларни мустаҳкамлашга эришмоғи керак.

Юстиция министрлиги Ички ишлар министрлиги ва республика прокуратураси органлари билан жуда яқиндан боғланган ҳолда иш олиб боради. Бизнинг биринчи даражада аҳамиятга эга бўлган бурчимиз одил судловни қонунга аниқ-равшан мувофиқ амалга оширишни таъминлашдан иборатдир.

Социалистик жамиятда бўлган қонунлардан барқарорроқ ва мустаҳкам қонун бирон-бир бошқа мамлакатда йўқ. Бироқ бу ҳол мамлакатимизда социалистик демократияни ривожлантиришга ва коммунистик қурилиш вазифаларига асло зид бўлиб тушмайди, аксинча қонунчиликни муттасил такомиллаштира боришни талаб қилади. Сўнгги вақтларда республикамизда никоҳ ва оила тўғрисидаги кодекс, меҳнат ва ахлоқ тузатиш кодекси, Ўзбекистон ССРнинг ер ҳақидаги кодекси қабул қилинди. Бу соҳадаги ишлар келгусида ҳам давом эттирилади.

Юстиция министрлиги ходимлари янги қонун лойиҳаларини тайёрлашга ўз ҳиссаларини қўшишлари ва амалдаги қонунларни системалаштириш ва кодификациялаш соҳасида жуда катта ишларни амалга оширишлари керак.

Шу нарса шак-шубҳасизки, Юстиция министрлиги ҳуқуқ пропагандаси соҳасида министрлик ва идоралар сарфлаётган куч-ғайратни координация қилмоғи ва бу масалаларни ташкил этишга ўз ҳиссасини қўшиши лозим.

Мамлакатимизда ҳуқуқнинг турли соҳалари юзасидан янги қонун асослари, республикаларнинг янги Кодекслари қабул қилинган ҳозирги вақтда айниқса ялпи юридик саводхонликка эришиш жуда муҳим аҳамият касб этмоқда.

Биз совет қонунларини пропаганда қилар эканмиз, биринчи навбатда жиноятлар содир бўлиши фактларига қарши кескин кураш олиб боришга, социалистик мулкни талон-торож қилувчиларга, безориларга текинхўрлик билан тирикчилик қилаётган шахсларга нисбатан муросасиз бўлиш руҳини вужудга келтиришга биринчи навбатда эътибор бермоғимиз керак.

Социалистик мулкни сақлашга, меҳнат ҳақидаги қонунларга, қишлоқ хўжалик артели уставига риоя қилиниши, гражданларнинг ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларини бутун чоралар билан муҳофаза қилишга зийраклик билан муносабатда бўлиш масалаларига жиддий эътибор берилмоғи лозим.

Ҳуқуқни пропаганда қилишнинг лекциялар, аҳоли учун савол ва жавоб кечалари ўтказиш, ҳуқуққа доир оммабоп адабиётлар нашр этиш, ҳуқуқ билимлари халқ университетлари ташкил этиш, оммавий ахборот воситалари — радио, кино, телевидение, матбуот воситалари каби хилма хил формалари бор.

Ҳуқуқ билимлари халқ университетлари ва факультетлари меҳнаткашларни коммунистик руҳда тарбиялаш соҳасидаги ишимизда жуда катта аҳамиятга эга бўлиб қолмоқда.

Республикамизда «Жамият, инсон, қонун» телевизион журнали ташкил этилди. Бу журнал аҳоли орасида ҳуқуқ билимларини кенг пропаганда қилишни ўз олдига мақсад қилиб қўйди.

Социалистик демократия тобора ривожланиб бораётган, кенг меҳнаткашлар оммаси совет қонунларининг ижроси устидан назорат қилиб боришни амалга оширишда актив қатнашаётган ҳозирги шароитда ҳамма гражданларнинг совет қонунларини билиши ғоят зарур бўлиб қолмоқда. Масалан, совет ҳуқуки асосларини ўрганишни яхшилаш чора-тадбирлари назарда тутилиб, касаба союз ташкилотлари билан биргаликда корхоналар қурилишлар, колхоз ва совхозларда юридик консультациялар уюштириш, юристларнинг меҳнаткашлар олдида тез-тез лекция ўқиб туришларини кенг қўлланиш, матбуот, радио ва телевидениедан ҳуқуқ билимларини пропаганда қилиш учун кенг фойдаланиш назарда тутилянти. Министрлигимиз олдида суд кадрларини тайёрлаш ва қайта тайёрлаш соҳасида катта вазифалар турибди. Биз юстиция ходимларининг малакасини ошириш юзасидан республика курслари ташкил этаётирмиз.

Республика халқ хўжалигида ҳуқуқ ишларига методик раҳбарлик қилиш министрлигимизнинг энг муҳим вазифаларидан биридир. Ўзбекистон ССР Юстиция министрлиги бошқа барча республика министрлик ва идораларидаги юридик хизматга раҳбарлик қилувчи ўзига хос методик марказ бўлиб қолади.

Министрлик олдига аҳолига юридик ёрдам кўрсатишни яхшилаш вазифаси қўйилди. Маҳаллий Советларнинг ижроия комитетлари ва юстиция бўлимлари адвокатлар ҳамда нотариал идоралар ва ЗАГС органлари ходимларининг муваффақиятли ишлаши учун зарур шарт-шароитлар яратиб беришлари керак.

Суд мажлисларининг маданиятини юксак савияга кўтариш, судларнинг жойлардаги совет органлари ҳамда республика жамоат ташкилотлари билан алоқасини яхшилаш даркор.

Совет Иттифоқи Коммунистик партияси ва Совет ҳукумати Ленин кўрсатмаларига асосланиб, социалистик қонунчиликни мустаҳкамлаш ва такомиллаштиришга доим ғамхўрлик қилиб, эътибор бермоқдалар.

Партиямизнинг улуғ йўлбошчиси В. И. Ленин раҳбар ходим ҳар қандай амалий ишни ҳал этишга сиёсий жиҳатдан, яъни унга миллион-миллион кишиларнинг манфаатлари нуқтаи назаридан қараб ёндошмоғи керак, деб таълим берган эди. Ана шундай катта ва мураккаб вазифаларни адо этаётган юстиция органларининг ходимлари Ленин илгари сурган айни ана шу ғояни қатъиян ва пухта эсда тутмоқлари керак.

М. БОСИҚОВА,
Ўзбекистон ССР юстиция министри.

ДАҲБОРОТ

БИЗГА ЁЗАДИЛАР

КОНВЕЙЕРЛИ КОРХОНА

Нукус шаҳридаги 166-қурилиш трестининг инженер-техник ходимлари кийим тикиш фабрикасининг икки қаватли биносини муддатидан илгари қуриб фойдаланишга топширдилар. Янги фабрика залларига конвейер усулида ишлайдиган 100 та тикув машиналари ўрнатилди. Фабрикада чевар аёлларнинг ишлаши учун ҳамма қулайликлар мавжуд. Ёш болали оналар хонаси, буфет, ошхона ҳам бор.

Шаҳардаги Саноат ва граждан қурилиши бошқармаси коллективи қуриб берган янги мактаб биносида эса ўқишлар бошланиб кетди.

Р. ЕШИМБЕТОВ,
«Совет Ўзбекистони» мухбири.

ҲОВЛИ ТЎЙЛАРИ

Гулистон шаҳридаги нон заводи муддатидан илгари фойдаланишга топширилди. Янги завод ҳозир шаҳар аҳолисига ҳар кеча-кундузда 30 тоннадан ортиқ нон ва булочкалар етказиб бераётир.

Куни кеча шаҳар марказида 250 оила ҳовли тўйи ўтказди.

Э. РЎЗИБОЕВ,
Сирдарё области.

ДЎСТЛИКНИ ЭЪЗОЗЛАБ

Тошкент шаҳридаги 144-ўрта мактабда бўлиб ўтган тантанали кеча дўстликка бағишланди. Дўстлик кечасида В. И. Ленин номли Тошкент Давлат университетининг ўқитувчиси, ҳиндистонлик профессор Қамар Ранс ва унинг рафиқаси, бу билим даргоҳининг тайёрлов факультетида таҳсил кўраётган вьетнамлик ёшлар ҳам қатнашдилар.

Кеча мактабнинг ҳинд тили ўқитувчиси Ашот Арзумановнинг мазмунли доклади билан бошланди. Кеча бошқарувчиси азиз меҳмон Қамар Ранга сўз берди.

— Ҳинд халқида шундай нақл бор, — деди сўз бошлади Қамар Ранс, — фаровонлик нстасанг, бахтли бўлганингда ҳам дўст-ёр орттириб ол. Денгиз тўлиб тошса-да у дарё сувига муҳтождир. Йиғилишда Вьетнам ёшлари ҳам сўзга чиқдилар. Улар ўз орзуларининг рўёбга чиқишида барча имкониятлар яратиб берганлиги учун Совет ҳукуматига миннатдорчилик изҳор қилдилар.

Қ. МАЛИКОВ.

ҚАҲРАМОНЛАР ИЗИДАН

ТАҚРИЗ

Совет халқининг буюк фазилатларидан бири — ватанпарварликдир. Бу хислат Ватан уруши йилларида тўла намоён бўлди. Маълумки, Улуғ Ватан уруши йилларида немис-фашист босқинчилари ва япон милитаристларига қарши кураш-да кўп миллатли мамлакатимиз халқлари қатори ўзбекистонлик жангчилар ҳам зўр жасорат ва қаҳрамонлик намуналарини кўрсатганлар. Уларнинг номи қаҳрамонлик тарихимизнинг мунаввар саҳифаларидан муносиб ўрин олган. Шубҳасиз. бу ҳақда йирик асарлар яратилди.

Таниқли олим, Улуғ Ватан уруши йиллари тарихининг етакчи тадқиқотчиларидан бири — профессор Туроб Жўраевнинг яқинда «Ўзбекистон» нашриёти томонидан рус тилида нашр этилган «В боях за Советскую Родину» (масъул муҳаррирлар армия генерали Н. Г. Ляшченко, полковник Н. П. Саутов) китоби ҳам мана шу муҳим соҳага бағишланганлиги билан характерлидир.

Китобда КПССнинг шонли отряди — Ўзбекистон Компартиясининг Ватан уруши йилларидаги ташкилотчилик фаолиятини ёритиш билан бирга, фронтни мунтазам ҳарбий комиссарлар билан таъминлаш, жангчилар сафига энг илғор, ватанпарвар йигит ва қизларни сафарбар қилиш ишлари жонли фактлар ва характерли далиллар билан тўла очиб берилган.

Сталинград учун олиб борилган жангларда оммавий қаҳрамонлик кўрсатган йигитларимизга жаҳон қойил қолган. Бу жанг солномасида «Павлов уйи» мудофааси номи билан машҳур бўлган қаҳрамон Совет халқининг буюк биродарлиги ва унинг енгилмас кучи яққол намоён этилади. Рус — Павлов, Александров, Афанасьев, украинлар — Сабгайда, Глухшенко, грузинлар — Машашвили, Степанашвили, ўзбек — Комилжон Турғунов, қозоқ — Мурзаев, абхаз — Сукба, тожик — Турдиев, татар — Рамазонов сингарилар бу жангларда бир онла фарзандидек жасорат кўрсатдилар. Республикамиз меҳнаткашлари Курск остонасидаги жангларда қаҳрамонлик кўрсатган ўз фарзандлари билан ҳақли равишда фахрланишади. 69-Ўқчи дивизия жангчи ва офицерлари оммавий қаҳрамонлик намуналарини кўрсатганлар. Бу дивизиянинг 70 дан ортиқ жангчисига Совет Иттифоқи Қаҳрамони унвони берилди. 29- Ўқчи дивизияси сафида эса 1528 ўзбек йигити мардонавор жанг қилган. Ўзбек жангчиларини жанговар-сиёсий тарбиялаш ишида ўзбек тилида нашр қилинган «Ватан шарафи учун», «Совет жангчиси» каби газеталарнинг ҳам роли катта бўлди. Бу газеталарда Адҳам Раҳмат, Назармат, Назир Сафаров, Фахри Камол сингари қаламкашларимиз душманга қарши курашда ҳам қалам, ҳам найза билан жанг қилганликлари кўпчиликка аёндир.

Қардош Украина, Белоруссия ва Днепр бўйларини душмандан озод қилишда актив қатнашган республикамизнинг юзга яқин ўғлони Совет Иттифоқи Қаҳрамони деган шарафли унвонга сазовор бўлди. Улар орасида Облоқул Узоқов, Файзулла Йўлдошев, Қудрат Суюнов, Абдулла Қурбонов сингари кишиларнинг номлари ҳам бор. Китобда мана шундай жасур ўғлонлар ва армия генераллари Е. Петров, Н. Ляшченко, генерал-майор Собир Раҳимов, Файзулла Норхўжаев каби саркардаларнинг қаҳрамонона ҳаёти ҳақида ҳам қизиқарли ҳикоя қилинади.

Автор фашизмни тор-мор қилиб, гар-томиригача йўқ қилишда актив қатнашган, лекин, ҳали китобхонлар оммасига яхши маълум бўлмаган Анвар Йўлдошев, Умар Жўраев, Тўхтасин Аҳмедов сингари ўзбек партизанларининг ажойиб ишлари ҳақида ҳам маълумот беради.

Китоб муаллифи ўз асарида душманни тор-мор қилишда ҳамда Берлин рейхстагига ғалаба байроғини ўрнатишда актив қатнашган ўзбек офицерларидан Абубакир Каримов, Назар Худойберганов, солдатлардан Чўли Қурбонов, Аҳмаджон Акбаров сингари жуда кўплаб жангчиларнинг жасоратлари тўғрисида ҳам маълумотлар келтирган. Шунингдек, япон милитаризмини тор-мор келтиришда ҳам республикамиз жангчиларининг буюк ғалабага қўшган ҳиссаси мароқ билан тилга олинади.

Бу асар баъзи бир жузъий камчиликлардан ҳам ҳоли эмас, албатта. Бу ўринда шуни айтиш керакки, китоб билан танишиш борасида баъзи бир мулоҳазалар туғилади. Китоб автори бу жангларда қаҳрамонлик кўрсатган республикамиз Совет Иттифоқи Қаҳрамонлари тўғрисида махсус альбом тайёрлаб нашр этганда яхши иш қилган бўлур эди. Бундан ташқари, пойтахтимиз Тошкентда ҳамда республикамизнинг баъзи бир йирик шаҳар ва қишлоқларида Ватан уруши қаҳрамонларига ёдгорлик ва ҳайкаллар ўрнатиш ҳамда уларнинг номини абадийлаштириш мақсадга мувофиқдир. Бу ҳақда тегишли ўртоқлар бош қотирсалар яхши бўлур эди.

Ватан уруши қаҳрамонлари ҳаётига бағишланган бу китоб совет ёшларини Ватанни севишга ва уларни ҳарбий ватанпарварлик руҳида тарбиялашда катта аҳамиятга эгадир. Кейинчалик борib автор бу асарни ўзбек тилида ҳам нашр этса жуда фойдали иш қилган бўлади деб ўйлаймиз.

Қ. ОТАМИРЗАЕВ,
тарих фанлари кандидати, доцент.

«СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ» МАТЕРИАЛЛАРИ ИЗИДАН

«ПУНКТЛАРДАГИ НУҚСОНЛАР»

Газетанинг 1970 йил 20 октябрь сонида юқоридаги сарлавҳа остида босилган мақола текшириб, чора кўриш учун меҳнаткашлар депутатлари Самарқанд область Совети ижроия комитетига юборилган эди. Бу ҳақда область ижроия комитети қуйидагиларни хабар қилади:

Мақолада келтирилган фактлар пахта пунктлари , коллективлари ўртасида муҳокама қилиниб, камчиликларни тугатиш юзасидан конкрет тадбирлар белгиланди. Бунтлар атрофида сочилган пахталарни дарҳол йиғиб олиш учун махсус кишилар ажратилди.

Пахта нобудгарчилигига йўл қўйган Даҳбед, Лоиш, Янгиқўрғон тайёрлов пунктларининг мудирлари У. Бобохонов, Абдуллаев ва Исроилов ўртоқлар огоҳлантирилди.

ПЛАНЕТАЛАРАРО СОВЕТ СТАНЦИЯСИ ВЕНЕРА ЮЗАСИДА

„Венера-7»нинг тушириладиган аппаратига ўрнатилган Владимир Ильич Ленин ва Совет Иттифоқи Давлат Герби тасвирланган вимпеллар.

((Боши биринчи бетда)).

Венерани радиоастрономия ва радиолокация воситалари билан тадқиқ қилиш натижасида ғоят муҳим янги маълумотлар қўлга киритилди. Бу планетанинг айланиши қай тарзда эканлиги аниқлаб олинди. Венера юзасидаги температура ердаги температурадан анча ошиқ бўлиши мумкин деб фараз қилинар эди. Венера юзасидаги температура қандайлиги тўғрисида олимларнинг айтаётган фикрлари ҳам бир-биридан фарқ қилар эди.

Венера атмосферасининг химиявий таркиби ва босими қандайлиги тўғрисида планетани тавсифлайдиган жуда муҳим белгилар умуман бизга номаълум бўлди. Мутахассисларнинг аксарияти. Венера атмосфераси асосан азотдан иборат, деб ҳисоблар эдилар. Планета юзасидаги босимга келганда, уни баъзи олимлар бир неча атмосферага тенг деса, баъзилари бир неча юз атмосферага тенг дейишар эди.

1967 йилнинг октябрида «Венера-4» станциясининг тарихий учиши билан Венера атмосферасини ўрганиш бошланди. Станциянинг Венерага тушириладиган аппарати мана шу планета атмосферасига кириб бораётган вақтида мазкур станция жуда муҳим илмий маълумотларни Ерга юбориб турди. «Венера-5» ва «Венера-6» станциялари 1969 йилнинг май ойида тадқиқотларни давом эттирди. Бу станцияларнинг учирилиши Венера планетасини ўрганиш йўлида қўйилган навбатдаги муҳим қадам бўлди ва олимларнинг Венера атмосферасининг физикавий-химиявий ҳоссалари тўғрисидаги тасаввурларни анча аниқлаб олишларига имкон берди.

«Венера-4», «Венера-5», «Венера-6» станцияларининг учирилиши натижасида планета юзасидан турлича баландликдаги атмосферанинг химиявий таркиби, температураси, босими ва тиғизлиги билиб олинди. Венера атмосфераси углекислий газдан (97 процент чамаси), азотдан (энг кўпи 2 процент), сув буғидан (булутлар яқинида бир процент чамаси) ва кислороддан (энг кўпи 0,1 процент) иборат эканлиги аниқланди.

«Венера-5» ва «Венера-6» станциялари планета юзасига етишига тахминан 20 километр қолганида унинг атмосферасини ўлчашни поёнига етказди. Венера юзасидан мана шундай баландликдаги ўлчов натижалари атмосфера температураси Цельсий билан 325 градус, босими эса 27 атмосфера эканлигини кўрсатди.

Олинган маълумотларнинг ҳаммасини анализ қилиб чиқиш планетанинг юзасида босим 100 атмосфера бўлиши ва температура Цельсий билан 500 градус чамаси бўлиши мумкин деб кутишга имкон берди.

«Венера-4», «Венера-5» ва «Венера-6» станциялари ўлчаб кўрган соҳаларнинг ҳаммасида температуранинг ўзгариши адиабатик қонунга мувофиқ бўлиб чиқди, газнинг вертикал бўйлаб аралашуви (конвекция) бу қонун учун характерли белгидир. Бироқ, бу қонун Венеранинг юзасига қадар сақланиб қоладими ёки бошқача бир тусга кирадими деб аниқ айтиш қийин эди. Венера атмосферасига доир ўлчовларни ҳисоблаб чиқиб планета юзасининг температураси ва босими қандайлиги тўғрисида аниқ бир фикр айтиш мазкур қонуннинг таъсирини билиб олишга боғлиқ эди.

Автомат станция «Венера-7»ни учиришдан кузатилган асосий мақсад уни планетага қўндириб, станция планетага тушиб бораётганида атмосферани энг «таги»гача ўрганиш ва бевосита планета юзасида ўлчовлар ўтказишдан иборат эди. Бундан ташқари планеталараро учиш участкаларида космик нурларнинг интенсивлигини ўрганиш ҳам кўзда тутилган эди.

Космик нурларнинг интенсивлигини ўлчамоқ учун станциянинг орбитал бўлмасида радиацион дозиметр ўрнатилган эди. «Луна-17» Ойга қўндирилганидан кейин «Венера-7» ва «Луноход-1» ёрдамида тадқиқотлар айни бир вақтда олиб борилди. Бу эса планеталараро муҳитда, Ердан узоқлашган турли масофаларда Қуёш заррачалари оқимларининг тақсимланишига доир муҳим қонуниятларни билиб олишга имкон берди. «Венера-7», «Луноход-1», йўлдошларнинг асбоблари ва Ердаги обсерваториялар Қуёшдаги портлашларни қайд қилиб турди ва уларнинг коинот ва вақт ичида ривожланиш динамикасини кузатиб борди. 1970 йил 10 декабрда бошланган жуда катта хромосфера портлаши кузатиб турилди.

Венера атмосферасининг босимини ва температурасини ўлчамоқ учун «Венера-7» станциясининг тушириладиган аппаратида ўрнатилган махсус аппаратлар Цельсий билан 25 градусдан 540 градусгача бўлган диапазондаги температурани ва 0,5 атмосферадан 150 атмосферагача бўлган босимни ўлчаб кўришга имкон берди.

Бундан олдин «Венера-4», «Венера-5» ва «Венера-6» станциялари ёрдамида қилинган ўлчашлар планета атмосфераси жуда қизиб кетганлигини кўрсатганлиги сабабли ҳали тадқиқ қилинмаган соҳаларга мумкин қадар тезроқ етиб бориш мақсадга мувофиқ бўлур эди. Бунинг натижасида «Венера-7» станциясининг планетага тушириладиган аппаратида температура режимини планетага тушиб бориш йўлидаги асосий охирги участкада ва планета юзасининг ўзида энг қулай даражага етказишни таъминлаган бўлур эди. Шу сабабли тушириладиган аппарат парашют системасининг конструкцияси анча ўзгартирилди, шу туфайли «Венера-7» атмосферанинг юқориги участкаларидан олдинги станцияларга қараганда анча тезроқ ўтиб кетди.

Аппарат атмосферада пасайиб борган сари унинг тезлиги ўзгараверади. Бундай ҳолларда Доплер эффекти туфайли Ердаги кузатувчилар қабул қилиб олаётган радиосигнал частотаси ҳам ўзгаради. Частотанинг ўзгариши қай даражада бўлаётганига қараб аппаратнинг пасайиш тезлигини билиб олиш мумкин, тушиш вақти билинганидан кейин эса босиб ўтилган йўл қанча бўлганлигини аниқлаб олиш мумкин.

Тушириладиган аппаратга кўп даражада стабилли частота генераторлари ўрнатилган эди. Станция учиб бораётган вақтда бу генераторлар даражасининг баланд-пастлиги бирнеча марта ўзгартирилди ва Ердаги эталон генераторларининг частотаси билан таққослаб кўрилди. Мана шуларнинг ҳаммаси аппаратнинг Венера атмосферасида пасайиш тезлигини жуда аниқ ўлчаб кўришга имкон берди.

Венерага тушиш участкасининг охирида радиосигнал частотасининг ўзгариб бораётганлигига қараб аппаратнинг пасайиш тезлиги планетага нисбатан нуль даражага келиб қолганлиги, яъни аппарат планетага қўнганлиги аниқланди. Шундан сўнг аппаратдаги передатчик частотасининг қайд қилинган ўзгариши қилинган ҳисоблар бўйича Венера юзасида аппарат бориб тушган участкадаги ҳаракатнинг Ерга нисбатан тезлигига аниқ мувофиқ бўлиб чиқди.

Тушириладиган аппарат Венерага қўнганидан кейин ҳам унинг сигналлари 23 минут давомида қабул қилиниб турди. Аммо бу сигналнинг миқдори тушиш вақтидагига нисбатан тахминан 100 баравар камроқ бўлди. Бунинг сабаби, аппарат планета юзасига қўнганидан кейин аппарат антеннасининг ўқи Ер томон бўлган йўналишдан бурилган бўлиши эҳтимол. Электрон-ҳисоблаш машиналаридан фойдаланилиб ишлатилган махсус методика бу заиф сигнални қабул қилиб олиб, юборилган маълумотнинг мағзини чақишга имкон берди.

Аппарат тушаётган вақтда ва қўндирилганидан кейин қабул қилиб олинган телеметрик информацияни анализ қилиш турли асбоблардан навбатма-навбат сўраб билиш учун мўлжалланган ва аппаратда ўрнатилган коммутатор айни бир ҳолатда ўзгармай турганлигини кўрсатди. Шу сабабли «Венера-7» станциясининг туширилаётган аппарати фақат ўз атрофидаги муҳитнинг температураси тўғрисидагина маълумот бериб турган. Бу маълумотлар эса планета атмосфераси структурасининг энг муҳим белгисидан далолат беради. Аппарат пасайиб бораётган вақтда температура аста-секин ошаберди. Аппарат қўндирилганидан кейин радиопередатчик планета юзасида ишлаб турган бутун вақт давомида аппарат атрофидаги муҳитнинг температураси ўзгаргани йўқ.

Ўлчаб кўрилган температураларнинг ва тезликнинг вақт ичидаги ўзгариши қай тарзда бўлганлигига қараб атмосфера температурасининг планета юзасидан баланд кўтарила борган сари қай даражада ўзгариб бориши белгилаб олинди. Температуранинг ўзгариш қонуни то планета юзасигача адиабатик қонунга яқин эканлиги маълум бўлди. Бу факт принципиал катта илмий аҳамиятга эга.

Совет автомат станциялари Венера атмосферасида илгари ўтказган ўлчашлар йигирма километргача бўлган баландликда атмосферанинг температураси билан босими ўртасидаги боғланишни белгилаб олишга имкон берган эди. «Венера-7» ёрдамида ўтказилган ўлчашларга қараб, гидростатик мезон ва газ ҳолатининг тенгламаларидан ҳамда бундан олдинги станциялар ўтказган ўлчашларнинг маълумотларидан фойдаланиб Венера атмосферасида унинг юзасидан то юқори қатламларигача босим ва тиғизликнинг тақсимланиши ҳисоблаб чиқилди.

Ўлчашларда рўй бериши мумкин бўлган хатоларни ҳисобга олиш температура ва босимнинг аниқланган миқдорида йўл қўйилиши мумкин бўлган камчиликларни белгилаб олишга имкон берди. «Венера-7» станциясининг тушириладиган аппарати қўндирилган жойда планета юзасидаги атмосфера параметрларининг миқдори қуйидагича:

— температура Цельсий билан 475 плюс-минус 20 градус;

— босим 90 плюс-минус 15 атмосфера.

Шундай қилиб автомат станция «Венера-7»нинг учиши натижасида Венера атмосферасининг параметрлари то планетанинг юзасигача бевосита ўлчаб чиқилди. Венера одатдан ташқари жуда қизиган атмосферага эга эканлиги, унинг юзасидаги атмосферанинг тиғизлиги Ер юзасидаги атмосферанинг тиғизлигидан тахминан 60 баравар кўп эканлиги узил-кесил аниқланди.

Биринчи марта илмий маълумотлар Қуёш системасидаги бир планетанинг юзасидан иккинчи планетага бевосита юборилиб турди.

«Венера-7» станциясининг учирилиши билан Венеранинг юзасида бевосита тажрибалар ўтказишга негиз солинди. Ғоят юксак босим ва температура шароитида илмий маълумотлар олишдан иборат мураккаб инженерлик вазифаси ҳал этилди.

Ўтказилган эксперимент натижалари тўғрисида тағин ҳам муфассалроқ материаллар илмий журналларда эълон қилинади.

ВЕНЕРАГА УЧИШ

Планеталараро автомат станцияси «Венера-7» 1970 йил 17 августда Ер сунъий йўлдошининг ўрталик орбитасидан Венера томон учирилди.

Автомат станция учиб бораётган трассада ҳаракат траекторияси икки марта тўғрилаб қўйилди, бу эса унинг планетага бориб етишини ва Ердаги ўлчов пунктларида ўрнатилган радиоаппаратлар кўриб турган вақтда станциянинг планетага қўнишини таъминлади.

Станциянинг ўзида ўрнатилган ва ердаги радиотехника воситаларидан фойдаланиб станция ҳаракат траекториясининг параметрлари олдинроқ ўлчаб кўрилди, Ердаги радиолокация воситалари ёрдамида эса Венеранинг Ерга нисбатан бўлган мавқеи олдинроқ аниқлаб олинди. Шу туфайли масофа бир километрдан ошмайдиган аниқлик билан ўлчанди, ракетанинг Ерга нисбатан радиал тезлиги секундига 2 сантиметрдан ошмайдиган аниқлик билан ўлчаб қўйилди.

Шу ўлчовларнинг натижаларига қараб станциянинг фазодаги мавқеини, тўғрилаб қўядиган импульснинг миқдорини ва тўғрилаш қай вақтда ўтказилишини тайинлаб қўймоқ учун шуларни тўғрилашга асос қилиб олинадиган маълумотлар ҳисоблаб чиқилди.

Радио алоқа сеансларида олинган маълумотларни ҳисоблаб чиқиш маълумотлари олис космик алоқа Марказидан станцияга юборилиб турди. Станциядаги бошқарув системаси ёрдамида станция траекториясини тўғрилаш олдидан уни мўлжалга йўллаш, ҳаракатлантирувчи установкани белгилаб қўйилган вақтда ишга тушириш ва тўғриловчи импульсни пишиқтириш ишлари автоматик равишда бажарилиб келди. Станциянинг йўналиши биринчи марта 2 октябрда, иккинчи марта 17 ноябрда тўғрилаб қўйилди.

«Венера-7» станцияси учишининг тугалловчи босқичи «Венера-4», «Венера-5» ва «Венера-6» станцияларининг учишига айнан ўхшаш тарзда ўтди.

Венерадан 600 минг километр чамаси масофада станция шу планетанинг тортиш кучи доирасига кирди. «Венера-7» станциясининг планета билан яқинлашиш тезлиги шу пайтдан бошлаб кўпаявериб, станция Венера атмосферасига кириб боргунча тезликнинг кўпайиши давом этаверди.

Станция Венера атмосферасига кириш ва тушириладиган аппаратни ажратиш олдидан планетага қўнишга бағишланган планета олдидаги махсус сеанс олдиндан белгилаб қўйилган программа бўйича автоматик равишда ўтказилди. Мана шу сеанс чоғида станциядаги системаларнинг ҳолати тўғрисида телеметрик маълумотлар Ерга юборилди, сўнгра эса параболик антенна Ер томон аниқ қаратилиб станциянинг йўли тўғрилаб қўйилди.

120 кун давом этган учишдан кейин 1970 йил 15 декабрь Москва вақти билан соат 7 дан 58 минут 38 секунд ўтганда станция планета атмосферасига кириб бораётганида тушириладиган аппарат орбитал бўлмадан ажралди.

Туширилаётган аппарат аэродинамик куч таъсири остида ёпирилиб келаётган оқим томон ўзининг тумшуқ қисмини тўғрилаб бурилди ва махсус қурилма ёрдамида мана шу ҳолатда мустаҳкам туриб қолди.

Аэродинамик тормозланиш вақтида туширилаётган аппаратнинг планетага нисбатан тезлиги камайиб, секундига 11,5 километрдан 200 метрга тушиб қолди. Бу ҳолатда ўта юкланиш 350 бирликка етди, зарбли тўлқин билан аппарат корпуси ўртасидаги температура эса Цельсий билан 11.000 градусга етди.

Венера юзасидан 60 километрча баландликда ташқи босим 0,7 атмосферага тенг бўлиб турган чоғда автоматика системаси парашютни очиб юборди.

15 декабрь Москва вақти билан соат 8 дан 34 минут 10 секунд ўтганда тушириладиган аппарат Венера юзасига қўнди.

Тушириладиган аппарат Венера юзасига қўнган кунда Ер билан Венера ўртасидаги масофа 60,6 миллион километр эди, автомат станция юбориб турган радио сигналлар эса 3 минут 22 секунддан кейингина Ерга етиб келди. Бу мақолада ҳамма ҳолларда Венерада бўлаётган воқеаларнинг вақти кўрсатилди.

ПЛАНЕТАЛАРАРО АВТОМАТ СТАНЦИЯ «ВЕНЕРА-7»НИНГ ТУЗИЛИШИ

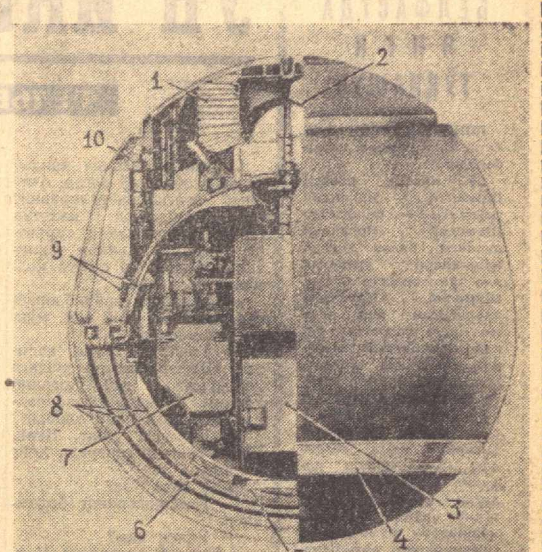

„ВЕНЕРА-7»нинг ТУШИРИЛАДИГАН АППАРАТИ: 1-парашют; 2-узатувчи антенна; 3-радиопередатчик; 4-таянч халқаси; 5-демпфер; 6-куч корпуси; 7-коммутация блоки; 8-иссиқлик изоляцияси; 9-иссиқликни алмаштирувчи асбоб; 10-парашют бўлмаси қопқоғи.

Планеталараро автомат станция «Венера-7»ни ишлаб чиқишда планеталараро станциялар яратиш борасида тўпланган тажриба ва Венерани тадқиқ қилиш маълумотлари ҳисобга олинди. Автомат станция орбитал бўлмадан ва тушириладиган аппаратдан иборат бўлиб, унинг конструкцияси «Венера-4», «Венера-5» ва «Венера-6» станцияларникига ўхшайди.

«Венера-5» ва «Венера-6» станциялари ўтказган ўлчовларнинг натижаларига қараб планета юзасидаги атмосфера параметрларининг миқдори аниқлаб олинганлиги сабабли тушириладиган аппарат янгидан ишлаб чиқилди, 180 атмосферагача бўлган ташқи босимга ва Цельсий билан 530 градусгача етадиган температурага бардош берадиган қилиб ясалди. Бунинг натижасида унинг вазнини «Венера-5» ва «Венера-6» станцияларининг тушириладиган аппаратлари вазнига нисбатан 100 килограмм чамаси кўпайтиришга тўғри келди. Станциянинг умумий вазни 1180 килограмм келади.

Орбитал бўлма станциянинг тушириладиган аппаратини Венера планетасига то атмосферага кириб боргунча элтиб қўйиш учун мўлжалланган бўлмадир. Бу бўлма цилиндр шаклидаги герметик корпус тарзида ясалган бўлиб, унинг ичига радиокомплекс асбоблари, астроориентация, бошқарув, терморегуляция системалари, ток бериб турадиган химиявий манбалар ва радиацион дозиметрнинг электрон блоки жойлаштирилган.

Орбитал бўлманинг устки тубига тушириладиган аппарат бириктириб қўйилган, қуйи тубига эса станция ҳаракатини тўғрилаб турувчи аппарат ўрнатилган.

Ён томонларининг устига Қуёш батареяларининг панеллари, радиокомплекснинг аниқ йўналтириб қўйилган параболик антеннаси, оптик асбоблар ва астроориентация системасининг ижрочи органлари жойлаштирилган. Радиокомплекснинг унчалик аниқ мўлжалланмаган спираль антенналари Қуёш батареялари панелларининг охирига чиқариб қўйилган.

Радио алоқа сеанслари ўтказиладиган вақтда станция ток берадиган химиявий манбалардан энергия олиб турди, аккумуляторлардаги электр энергия запаслари сеанслар ўртасидаги вақт ичида Қуёш батареяларининг токи билан тўлдириб турилди.

Ер билан бўладиган радио алоқани ва траектория ўлчовлари ўтказишни станцияга ўрнатилган радиокомплекс аппаратлари таъминлаб турди. Бу радиокомплекс махсус антенналардан, приёмниклардан, передатчиклардан, дешифраторлардан, вақтга қараб программани белгилаб берадиган аппаратдан ва бошқа кўмакчи электрон аппаратлардан иборат. Ер билан алоқа сеанслари вақтида радиокомплекс передатчиги автоматик равишда ишга туширилар эди. Мана шу автоматик аппарат билан приёмникларга ва передатчикларга унчалик аниқ мўлжалланмаган ёки аниқ йўналтириб қўйилган антенна ориентация режимига қараб уланар эди.

Вақтга қараб программани белгилаб берадиган аппарат операцияларнинг изчиллик билан бажарилишини ва станциядаги системаларнинг учиш программасига боғлиқ ишлашини таъминлаб турди.

Ориентация системаси Қуёшга, Қуёш—Ерга ва Қуёш—Юлдузга қараб йўлни белгилаб берадиган оптик электрон асбоблардан, автоматика ва ижрочи органларнинг блокларидан — газореактив микродвигателлардан иборат бўлди.

Бутун учиш давомида станция асосан йўлни Қуёшга қараб белгилаш системасининг режими бўйича доимий ҳаракат қилиб борди. Бу режим энг тежамли режимдир, чунки газ запасини унчалик сарфлашни талаб қилмайди. Бундай ҳолда камроқ мўлжалланган антенна орқали Ер билан алоқа қилиб турилди. Станция Ердан анча узоқлашиб кетганида, катта ҳажмдаги маълумотларни юбориш зарур бўлиб қолганида радиолиниянинг энергетик потенциалини кўпайтирмоқ учун аниқ йўналтирилган антеннадан фойдаланишга тўғри келди. Шу алоқа сеанси тугагандан кейин станция Қуёш томон доимий йўналиш режимига ўтказилиб учишни давом эттираверди.

Автомат станция «Венера-7»даги **тушириладиган аппаратнинг** бундан олдинги станциялардаги аппаратлардан фарқи шуки, «Венера-7»нинг тушириладиган аппарати Венера атмосферасини текшириш ва тадқиқ қилиш учунгина мўлжалланган аппарат бўлмай, шу билан бирга планетанинг бевосита юзасида илмий аппаратларнинг ишлашини таъминлаш учун ҳам мўлжалланган аппаратдир. Унинг конструкцияси аппарат атмосферага кириб бораётган вақтда ҳам, шунингдек планета юзасига қўнганидан кейин ҳам жуда юксак ташқи босим ва температуралар шароитида бортдаги аппаратларнинг баркарор ишлашини таъминлаши лозим эди.

Шу сабабли корпуснинг янги конструкцияси яратилди ва иссиқликни ўтказмайдиган махсус композиция ишлаб чиқилди, шу туфайли тушириладиган аппарат планета атмосферасига кириб бораётганида, парашютда тушаётганида ва Венера юзасига қўндирилгандан кейин пайдо бўладиган жуда юксак температуралар ва босимлардан аппаратни ҳимоя қилиш таъминланди.

Бундан ташқари тушириладиган аппарат планета юзасига қўниш чоғида рўй берадиган ўта юкланишни камайтирмоқ учун амортизация қурилмаси ўрнатилди.

Тушириладиган аппаратнинг асбоблар жойлаштирилган герметик бўлмаси ичига радиотехника, телеметрия ва ўлчаш аппаратлари, автоматика блоклари ва энергия манбалари, шунингдек терморегуляция системасининг вентилятори ўрнатилган.

Тушириладиган аппаратнинг юқори қисмида асбоблар жойлаштирилган бўлманинг тепасида парашют системаси ўрнатилган. Парашют чодири иссиққа бардош берадиган, Цельсий билан 530 градусгача бўлган иссиқ температурада ишлашга мўлжалланган матодан ясалган.

Тушириладиган аппаратга Владимир Ильич Лениннинг ва Совет Иттифоқи Давлат гербининг тасвири солинган вимпеллар ўрнатилган эди.

* * *

«Венера-7»ни учириш муваффақиятли тугалланганлиги ўз атрофидаги мураккаб шароитда ишлаш учун мўлжалланган автомат аппаратни яратиш мақсадида танлаб олинган конструктив ечимларнинг тўғрилигини тасдиқлади. Планеталараро станцияларнинг аппаратларини янада такомиллаштирмоқ учун янги қимматли маълумотлар қўлга киритилди.

Автомат станция «Венера-7»дан олинган илмий натижалар Еримизга яқин бўлган планета тўғрисидаги билимларимизни анча кенгайтирди. Космик фазони ва Қуёш системасининг планеталарини ўрганиш тўғрисида навбатдаги муҳим қадам қўйилди.

Автомат станция «Венера-7»ни ишлаб чиқишда, яратишда, учиришда ва унинг учишини таъминлашда қатнашган совет олимлари ва конструкторларининг, инженерлари, техниклари ва ишчиларининг, барча ташкилотлар коллективларининг янги муваффақияти совет халқининг ҳаётидаги жуда муҳим воқеа — Совет Иттифоқи Коммунистик партиясининг XXIV съезди арафасида қўлга киритилди.

(ТАСС).

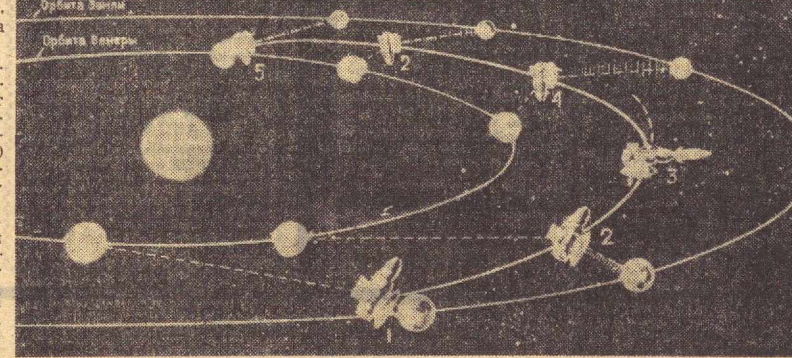

УЧИШ ВА РАДИО АЛОҚА ҲАМДА КОРРЕКЦИЯ СЕАНСЛАРИНИ ЎТКАЗИШ СХЕМАСИ: 1-ер атрофидаги сеанс; 2-камроқ масофага йўлланган антенна орқали бўладиган алоқа сеанси; 3-астрокоррекция сеанси; 4-аниқ масофага йўлланган антенна орқали бўладиган алоқа сеанси; 5-планетага яқинлашган пайтдаги (планета олдидаги) сеанс.

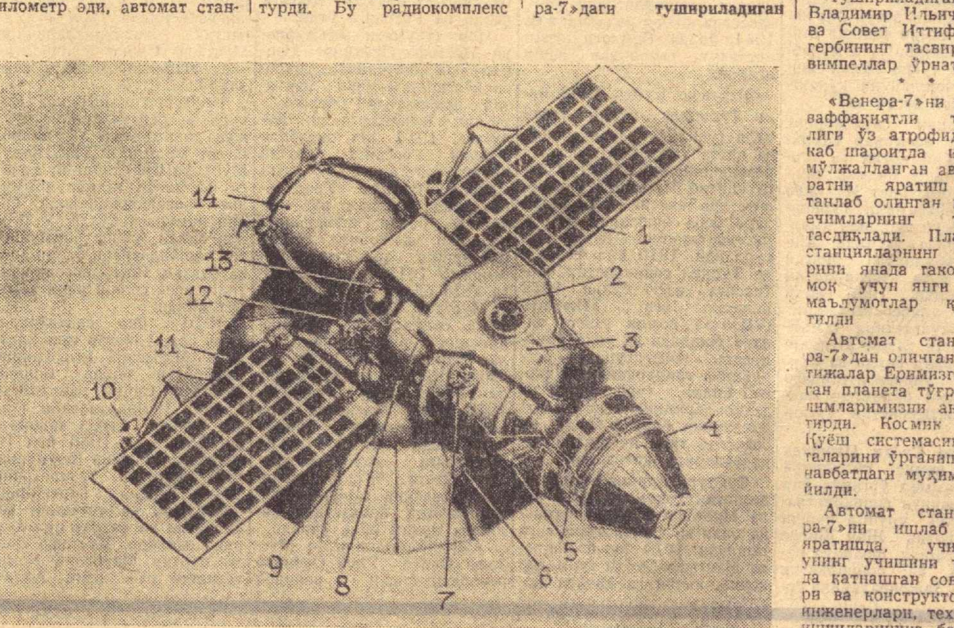

„ВЕНЕРА-7» ПЛАНЕТАЛАРАРО АВТОМАТ СТАНЦИЯСИ: 1-қуёш батареяларининг панеллари; 2-астроориентация датчиги; 3-ҳимоя панели; 4-тўғрилаб қўювчи двигатель қурилмаси; 5-бошқарувчи соплоси бўлган пневмосистеманинг коллекторлари; 6-космик заррачалар счетчиги; 7-доимий қуёш ориентациясининг датчиги; 8-орбитал бўлма; 9-радиатор-совутгич; 10-яқин масофага йўлланган антенна; 11-аниқ масофага йўлланган антенна; 12-пневмосистема автоматика блоки; 13-қисилган азот баллони; 14-планетага тушириладиган аппарат.

ЯНГИЛИКЛАР ХАБАРЛАР ВОҚЕАЛАР — Чет элларда

БЕЛФАСТДА ЯНГИ ТЎҚНАШУВ

ЛОНДОН, ТАСС мухбири В. Кузнецов хабар беради:

25 январь кечаси Шимолий Ирландия пойтахти — Белфастда Шимолий Ирландия аҳолиси билан Англия қўшинлари ўртасида яна тўқнашувлар бўлди. Шимолий Ирландия аҳолисидан бир неча юз киши солдатлар билан полицияни тошбўрон қилдилар. Солдатлар одамларнинг оёғига урнб ағдарадиган қуролнинг янги турини — сув тўплари ва резина ўқларини ишга солдилар. Армия билан полиция шаҳарга кириладиган ҳамма йўлларни тўсиб қўйди. Англия қўшинлари қўмондонлиги вакилининг айтишича, 20 дан ортиқ киши қамоққа олинган, 10 полициячи жароҳатланган. Шаҳардаги вазият жуда кескин бўлиб турибди.

Тўқнашувлар натижасида 11 солдат ва 8 полициячи жароҳатланганидан кейин Ольстер бош министри Чичистер-Кларк тартиб бузувчиларга қарши «қатиқ чоралар» кўрилади, деб айтди.

ВАТАНПАРВАРЛАРНИНГ МУВАФФАҚИЯТЛАРИ

Озодлик матбуот агентлиги Жанубий Вьетнамдан хабар беради: Вьетнам халқ озодлик армиясининг Кментионг вилоятида ҳаракат қилаётган жангчилари 1970 йилда душманнинг 30 дан ортиқ солдат ва офицерини сафдан чиқардилар. Ватанпарварлар ёнилги ва ўқ-дори сақланган икки омборни яксон қилдилар, 28 ҳарбий катерни чўктирдилар, Американинг 24 самолётини уриб туширдилар ёки аэродромда яксон қилдилар, шунингдек душманнинг 12 бронетранспортерини ва бошқа ҳарбий машиналарини мажақлаб ташладилар.

(ТАСС).

ЎН ИККИЛАР

ФЕЛЬЕТОН

Сайгон чеккасида хандақ қазиб жойлашиб олган Америка денгиз пиёдаларининг рота командири капитан Морленд шошилинч суръатда сержант Квикни чақиртирди. Квик бир соатга қолмай етиб келди.

— Қаёқларда дайдиб юрибсан, сержант? Вой бўй, мунча сасмасанг!

— Уччалик эмас, капитан. Шофер Смитни хушига келтираман деб, ушланиб қолдим. Чўчқага ўхшаб, каллаи саҳардан ичиб олибди!

— Бўлмаса эшит, Квик. Бизга бригада генерали Хейг келяпти.

— У ким ўзи?

— Киссинжернинг ёрдамчиси.

— Униси ким?

— Буниси президент Никсоннинг миллий хавфсизлик масалалари бўйича махсус ёрдамчиси.

— Ўша ёрдамчиларга бу ерда нима керак экан?

— Киссинжер Хейгни бу ерга махсус миссияга — американкалик ҳарбий хизматчиларнинг руҳий ҳолатини ўрганиш учун юборган. Бизнинг жанговар руҳимизни, умуман хафсаламизни билдингми. Шундай қилиб генерал Абрамс — ўйлайманки сен қўмондонимизнинг номини биларсан — уни бизнинг ротамизга юборяётганини хабар қилди. Мен унга сенинг бўлимингни кўрсатишга қарор қилдим. Ахир бўлимнинг энг яхшиларидан ҳисобланади. Сен ҳам яхшилар қаторидасан. Мен сени бекорга орденга тавсия қилганим йўқ. Эртага генерал Хейг шу ерда бўлади. Шунинг учун сен ўз йигитларингни тайёрлаб қўй, токи ҳаммаси жойида бўлсин. Ҳозир улар сенда нечта?

— Рўйхат бўйича ўн икки, капитан.

— Сонда-чи?

— Анча кам.

— Нега анча? Йигитларинг қаерда, ахир?

— Дунёнинг турли бурчакларида, капитан.

— Дунёнинг?!

— Худди шундай, капитан. Ҳаммаси тўғрисида рўйхат бўйича доклад қиламан. Олдий аскар Айленд — ҳозир маълум бўлишича Швецияда. У куздаёқ хизматдан кўчган эди. Афтидан, рождество олдидан кўчган Брайен ҳам ўша ерда бўлса керак.

— Демак, ўнтаси қолибди, сержант. Бу унча ёмон эмас.

— Камроқ, капитан. Олдий аскар Кларкни Японияга дам олишга юбориш тўғрисида ўзингиз буюриб эдингиз — гиёванд бўлиб қолган эди. Яна худди шу дори туфайли санитарлар Даллингни ҳам судраб кетишди.

— Саккизта қолдими?

— Агар... капитан... Итон билан Фримэнин даволаниш учун Австралияга жўнатишга тўғри келди. У бечоралар ҳалитдан толмовсирай бошладилар. Вискининг сифати ёмонлигидан бўлса керак, Мур-шу ерда, унча узоқмас, Сайгон госпиталида. Сўзак илаштириб олибди...

— Наҳотки бештагина қолди, сержант?

— Камроқ, капитан. Норт билан Стрэнгни ўзим ҳибсга жўнатдим. Жангларда қатнашишдан бош тортишгани ва тинчлик тўғрисида вайсашгани учун.

— Қандай даҳшат, сержант? Демак учови қолдими?

— Деярли, капитан. Аниқроғи — иккита: Мен ва шофер Смит. Учинчиси, Киллмэн тўғрисида сизга айтишдан қўрқяпман. Умуман, юксак жанговар руҳимизни намойиш қилишга у ярамайди, деб ўйлайман. Кеча у лейтенантни ўлдирди.

— Ахир бу жасорат-ку, сержант! Вьетнамлик лейтенантни ўлдириш! Бу учун уни мукофотлаш керак!

— Кераги йўқ, капитан. Ахир лейтенант ўзимизники, вьетнамликман. У Киллмэнни разведкага боришга зўрлади. у бўлса бормайман деб тўриб олди. Ўша жаҳоннамга ўзинг бора қол, деди. Лейтенант тўппончага ёпишди, бироқ Киллмэн олдинроқ ўқ узди...

— Нима қилиш керак? — ингради капитан бошини чангаллаб.

Лекин анча ўйлагандан кейин деди:

— Барибир сержант Квик, генерал Хейгни сенга юбораман. Сен билан, Смит билан суҳбатлашсин. Бошқалар ҳақида эса, улар чангалзорларда жанг қилишяпти. Қўшма Штатларнинг дунёга маънавий раҳбарлиги бўйича буюк тарихий миссиясини шараф билан бажаришяпти, деб айт.

Н. ШИММЕЛЬ.
(«Новое время»дан).

ЕР — ДЕҲҚОНЛАРГА

ЛИМА. (ТАСС). Перу ҳукумати 1969 йилнинг июнь ойида маъқулланган ер ислоҳоти тўғрисидаги қонунни амалга ошириб, помешчикларнинг икки ярим миллион гектардан кўпроқ ерини ёки 20 минг 590 тадан кўпроқ ер участкаларини деҳқонлар қўлга топширди, деди уй-жой қурилиши министрлигининг вакили Алихандро де Лас Касас ер топширишга бағишланган навбатдаги маросимда.

Эндиликда, деди у, Перу деҳқонлари олдида кенг истиқбол очилди, улар уй-жой қуриш ва қишлоқ хўжалик асбобларини сотиб олиш учун кредитлар олишлари мумкин.

АҚШ «Анжелага озодлик!» — бутун прогрессив Американинг шиорига айланди. Турли ёшдаги ва ирқдаги, дунё қарашлари турлича бўлган кишилар негрларнинг гражданлик ҳуқуқлари учун мард курашчи Анжела ҳимоясига отландилар. «Пиплз уорлд» газетасидан олинган сурат.

Пеленинг совғаларига шоҳларнинг ҳам хаваси келади. Унинг футбол ишқибозлари ва ташкилотлардан олган ёдгорлик совғалари хилма-хил ва ранг-барангдир. Суратда: Пеле мексикаликлар тақдим этган нумуш сомбреро билан. Пастда (чапдан ўнгга) Пеле киритган 1000-тўп, олтин коптон, «Труд» газетасининг соврини, устига нумуш тўп ўрнатилган тож.

Камера-Пресс — ТАСС фотоси.

КАМПАЛАДАГИ ВОҚЕАЛАР

НАЙРОБИ. (ТАСС). Кампаладан олинган хабарларга кўра, 25 январь эрта тонгда Уганда пойтахти кўчаларида автомат ва пулемет ўқи овозлари эшитилди. Хабарларда айтилишича, шаҳар кўчаларида танкларга ва бронемашиналарга тушган қўшинлар пайдо бўлган. Шаҳарнинг бутун ғарбий қисми, жумладан парламент биноси ва республика президенти қароргоҳини армия қисмлари қуршаб олган. Отишма бир неча соат давом этган.

Кампалада қандай воқеалар бўлаётганлиги тўғрисида ҳозирча аниқ маълумотлар йўқ. Тахмин қилишларича, Уганда президенти Милтон Оботе миллатлар ҳамдўстлигининг Сингапурдаги конференциясига кетганлигидан фойдаланган ҳукуматга қарши унсурлар исён кўтарган.

КАМПАЛА. (ТАСС). Кампала радиоси Угандада армия ҳокимиятни ўз қўлига олганлигини эълон қилди. Армия офицерларининг вакили радио орқали гапириб шуни маълум қилди. Офицер ўз номини айтмади.

Уганда пойтахтида армиянинг бир-бирига рақиб икки гуруҳи ўртасида эрталаб бошланган қуролли тўқнашувлардан сўнг шу гап маълум қилинди. Тўқнашувлар натижасида Кампалада ҳамда халқаро аэропорт жойлашган Энтеббеда бир неча киши ўлдирилди.

Армия офицерларининг вакили армия мамлакатда ҳокимиятни ўз қўлига олишга қарор берганлигига ҳукуматнинг тутган сиёсати билан келиша олмаганлигини важ қилиб кўрсатди.

Офицер генерал-майор Иди Амин «мамлакатга масъул раҳбар» эканлигини ҳам эълон қилди.

АЛОҚА ЙЎЛДОШИ УЧИРИЛДИ

НЬЮ-ЙОРК, (ТАСС). Кеннеди бурунидан «Интелсат-4» сунъий алоқа йўлдоши учирилди. АП агентлигининг хабар беришича, телефон, радиотелевизион ва бошқа алоқа сигналларини ретрансляция қилиш учун мўлжалланган бу йўлдошни «Атлас — Кентавр» ракетаси ўрталик орбитага чиқариб қўйган.

Йўлдош учирилиши катта баландликда жуда қаттиқ шамол эсаётганлиги туфайли уч марта кечиктирилган эди.

РЕКЛАМА ВА ЭЪЛОНЛАР

ТЕЛЕВИДЕНИЕ БУГУН

БИРИНЧИ ПРОГРАММА

13.00 — **Москва.** 13.05 — Янгиликлар. 13.15 — Ёзувчи А. Рибаков — меҳмонимиз. 13.45 — **«Ҳайвонотлар оламида».** 14.45 — «Олга бос. спартакиада». 15.15 — Тележурнал. 15.45 — Янгиликлар. 16.25 — **Тошкент.** 18.30 — Мультфильм. 18.40 — «АХБОРОТ». 18.50 — Ишчи — фахрли ном. **Узбек тилида:** 19.20 — Шеърият муҳлисларига. 19.40 — Халқ контроли экрани. 20.10 — Ўн минут музыка. 20.20 — «АХБОРОТ». 20.35 — Бадиий фильм. 20.50 — Янгиликлар. 22.00 — Телефестиваль. Қорақалпоғистон АССР. 23.30 — Москва. 24.00 — Хоккей: «ДИНАМО» (Москва) — «ХИМИК» (Воскресенск).

ИККИНЧИ ПРОГРАММА

18.00 — **Тошкент.** Янгиликлар. 18.25 — Тошкент асбобсозлик заводидан репортаж. 18.45 — «Ўзбекфильм» кўрсатади. 19.45 — **Москва.** 19.50 — Янгиликлар. 20.00 — Фильм-концерт. 20.40 — Беш йиллик одимлари. 21.00 — Янгиликлар. 21.05 — **«Кичик ўғилнинг кўчаси».** 21.30 — Миллионлар ленинча университети. 22.00 — **«Тузатилгани тўғри»** (бадиий фильм).

УЧИНЧИ ПРОГРАММА

20.00 — **Тошкент.** Ҳужжатли фильм. 20.30 — **Балет кечаси.** 20.40 — «Эзоп» (фильм-спектакль).

ТЕАТР

НАВОИЙ НОМЛИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ АКАДЕМИК КАТТА ТЕАТРИДА — 28/I да **Травиата.** 29/I да **Оққуш кўли.**

ҲАМЗА НОМЛИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ АКАДЕМИК ДРАМА ТЕАТРИДА — 28/I да **Алишер Навоий,** 29/I да **Йўлчи юлдуз.**

МУҚИМИЙ НОМЛИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ МУЗЫКАЛИ ТЕАТРИДА — 28/I да **Ажаб савдолар,** 29/I да **Нурхон,** 30/I да **Ҳалима.**

КИНО

Йўлдаги хоним — «ТОШКЕНТ СОВЕТИНИНГ 50 ЙИЛЛИГИ», «ЧАЙКА», «КОМСОМОЛ 30 ЙИЛЛИГИ», «СПУТНИК», «МОСКВА», «ВОСТОК», (кундуз ва кечқурун).

Директор (2 серия) — САНЪАТ САРОЙИ (кундуз ва кечқурун).

Шпессартдаги қунғоқ даврлар — «ЎЗБЕКИСТОН» (кундуз ва кечқурун).

Анупама (3 серия, кундуз соат 1, кеч 6 ва 8.45 минутда). **Ҳаммаси сотилади** (эрталаб соат 11, кундуз 4 да) — «ЎЗБЕКИСТОН 25 ЙИЛЛИГИ».

Тошдаги достон (2 серия, ўзбек тилида, кундуз соат 3 ва кеч 8 да). **Насриддин Бухорода** (эрталаб соат 11, кундуз 1 ва кеч 6 да): — «КЎКЧА».

Илк севги шаҳри — «СПУТНИК» (эрталаб соат 11, кундуз соат 1 ва 3 да).

Гул ва тош (2 серия) — НАВОИЙ номли (ўзбек тилида, кундуз соат 1.40 ва 4.20 минутларда).

«УЗБЕККОНЦЕРТ» «МОСКОНЦЕРТ»
МАРКАЗИЙ «ЮБИЛЕЙ» СПОРТ ЗАЛИДА

4 ФЕВРАЛДАН 12 ФЕВРАЛГАЧА
ТОШКЕНТДА БИРИНЧИ МАРТА
Совет ва чет эл эстрада усталарининг

КАТТА ЭСТРАДА ТОМОШАЛАРИ

«ЭСТРАДА ЕЛКАНЛАРИ ОСТИДА»
(икки бўлимдан иборат музыкали саёҳат)
В. ГАМАЛИЯ музыкаси
В. ВИНОГРАДСКИЙ О. ВОЛИН, С. КАРАСЕВ, В. РЕВЗИН интермедияларч.

ҚАТНАШАДИЛАР:

РСФСР ХАЛҚ АРТИСТКАСИ КЛАВДИЯ ШУЛЬЖЕНКО

Бутуниттифоқ эстрада артистлари конкурсининг дипломанти СЕРГЕЙ ЧИСТЯКОВ,
Николай ЩУКИН, Надежда ТАШИНИНОВА, Олег МИЛЯВСКИЙ, Михаил ва Юрий ГУСАКОВЛАР.

БИЗНИНГ ЧЕТ ЭЛЛИК МЕҲМОНЛАРИМИЗ

Вена ва Варна шаҳрида ўтказилган халқаро эстрада артистлари конкурсининг лауреати Лев ЛЕФЕТОВ
(Польша)

«ИНКОГНИТО» ВОКАЛЬ КВАРТЕТИ
(Чехословакия)

Бутуниттифоқ эстрада артистлари конкурсининг лауреатлари Роберт ГУРСКИЙ, Виктор ЧИЧЕРИН, Юлия РОМАНЕНКО, Борис СОРОКИН.

«АККОРД» вокаль ансамбли

ҚИЗЛАР РАҚС АНСАМБЛИ

«РУС СУРАТЛАРИ» вокаль-инструменталь трио
Н. ОНЕГИНА, Н ДАВЛАТБОЕВА, Р. КОВАЛЕВСКАЯ, В. ЯРОСЛАВЦЕВ, В. КРУГЛОВ, А. ГОРЯЧЕНКОВ.

Бутуниттифоқ эстрада артистлари конкурсининг лауреатлари, СССР спорт мастерлари С. КУЗЬМИН, А. ИОНОВ, Н. МОИСЕЕВ, О. МАНУШКИН иштирокида

«РУС ПАХЛАВОНЛАРИ» акробатик группаси

ЭСТРАДА ОРКЕСТРИ
Бош дирижёр — Александр ГОРБАТИХ.
Александр ТАРТАКОВСКИЙ раҳбарлигидаги

ЧОЛҒУ АСБОБЛАРИ АНСАМБЛИ

Конферанс ва интермедияларда
Леонид ШИПОВ ва Виктор БУСОВ.
Постановка — Аркадий ГАЛЯ, Валерий КОЛЕСНИКОВларнинг.
Хореография — Туркманистон ССР ва Қирғизистон ССРда хизмат кўрсатган санъат кодими Николай ХОЛФИННИКИ.
Рассомлар — Алла ЧЕРНОВА, Виктор ДУРГИН.
Балетмейстер — Николай МОТКОВ.
Концертлар кеч соат 7 яримда бошланади.
6,7 февралда концертлар кундуз соат 1 ва кеч 7 яримда бошланади.
Коллектив бўлиб кўриш учун заявкалар қабул қилинади.
Билетлар Марказий «Юбилей» спорт зали ва Свердлов номли концерт зали кассаларида ҳар куни кундуз соат 2 дан сотилади.

СВЕРДЛОВ НОМЛИ КОНЦЕРТ ЗАЛИДА
28 ЯНВАРДА
М. ҚОРИЕҚУБОВ НОМИДАГИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ ФИЛАРМОНИЯ ВА ЭСТРАДАСИ АРТИСТЛАРИНИНГ

КОНЦЕРТИ

ҚАТНАШАДИЛАР:
Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган артист
ОЛМАХОН ХАЙИТОВА
Солистлар: Гулшод ОТАБОЕВА, Гулчеҳра ИСМОИЛОВА, Шариф КАРИМОВ, Шариф ҚУРБОНБОЕВ, Қизлархон ДУСТМУҲАМЕДОВА, Дилафруз ЖАББОРОВА, Қодир МУМИНОВ, Фахриддин ДУСТМУҲАМЕДОВ, Хотам ХУЖАЕВ, Аҳмад ШУКУРОВ.

ЎЗБЕК ХАЛҚ ЧОЛҒУ АНСАМБЛИ

Программани — ҒУЛОМ ТОЖИАЛИЕВ олиб боради.
Концерт кеч соат 8 да бошланади.
Билетлар концерт зали кассасида кундуз соат 2 дан сотилади.

Ўзбекистон ССР Министрлар Советининг Ишлар бошқармаси коллективи катта референт Р. У. Рустамовага онаси
Меҳри АМИНОВАнинг
вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия билдиради.

Тошкент область ижроия комитетининг маҳаллий саноат бошқармаси коллективи Калинин район саноат комбинатининг бош инженери А. Жумаевга акаси
Абдурайим ЖУМАЕВнинг
вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

Коммунистлар ҳақида ҳикоялар

КУРАШГА БАҒИШЛАНГАН УМР

(ТУРКИЯ КОМПАРТИЯСИНИНГ АСОСЧИСИ МУСТАФО СУБҲИ ҚАТЛ ЭТИЛГАНИГА 50 ЙИЛ ТЎЛДИ).

◆ ◆

1918 йил Истамбулдаги Ҳомидий университетининг студентлари халқаро Нобель мукофотини Улуғ Октябрь социалистик революциясининг доҳийси В. И. Ленинга бериш ҳақида бир оғиздан қарор қабул қилдилар. Туркия Коммунистик партиясининг асосчиси Мустафо Субҳи турк студентларини буюк доҳийга муҳаббатини табриклаб, турк тилида Москвада ўзи нашр этаётган «Янги дунё» газетасида «Муҳтарам устоз Ленин ғоялари, интилиши ва ҳаракатлари билан бутун бир инқилобий оламни ташкил этадиган турк ёшлари унга муҳаббат билан тўғри йўлни танлаб олганликларини кўрсатдилар», деб ёзган эди.

Бу оташин сатрларнинг муаллифи, жанговар публицист, ажойиб нотиқ ва таржимон, тиним билмас ташкилотчи коммунист Мустафо Субҳи 1883 йили Туркиянинг Гиресун шаҳрида амалдор оиласида туғилди. Эшликдан қобилиятли бўлган Мустафо ўрта маълумотни Сурияда олди. 1906 йили Истамбул университетининг ҳуқуқ факультетини тамомлаб, ўқишни давом эттириш учун Парижга борди ва Сорбонна университетидаги олий сиёсий билимлар мактабида ижтимоиётни ўрганди.

Мустафо Субҳи Парижда француз, немис тилларини анча мукаммал ўрганди, бир қатор француз социалистлари, хусусан урушга қарши машҳур нотиқ Жан Жорес билан учрашди, француз революцион ва социалистик харакати тажрибаларини ўрганди. 1908 йили Мустафо Субҳи «Туркияда қишлоқ хўжалик кредит ташкилотларининг аҳволи ва истиқболи» темасида диссертация ёқлади. Бу диссертация француз кредит ташкилотлари конгрессида юқори баҳоланди ва 1911 йилда Римдаги аграр институт томонидан нашр этилди.

Мустафо Субҳи 1908 йили Туркияда бўлиб ўтган «Ёш туркилар» революциясига катта умид боғлади. Бу революциядан кейин Туркияга қайтиб Истамбул университетида сиёсий иқтисоддан дарс бера бошлади, журналистик фаолият билан шуғулланди. 1910 йил февралда Туркия социалистик партиясига аъзо бўлди. 1912 йилдан эса «Ифҳом» («Изоҳ») номли газета чиқара бошлади ва унда демократик конституция, республика ғояларини кенг тарғиб қилди, турк ишчи ва деҳқонларининг аянчли аҳволларини ёритиб борди ва бевосита турк ишчилари ҳаракатларига қатнашди.

Ёш туркларнинг реакцион, деспотик ҳукумати 1913 йили Мустафо Субҳини қамоқка олди ва Синоп турмасига ташлади. 1914 йил бошларида Мустафо Субҳи турмадан қочиб, кичик қайиқчада Қора денгиз орқали Қримга келди ва Россияга ўтди.

Чор ҳукумати маъмурлари Мустафо Субҳини душман мамлакатининг фуқароси бўлганлиги учун марказий районлардан четроқда тутиш мақсадида олдин Калугага, 1914 йил октябрда Туркия Россияга қарши урушга киргач эса, Уралга юборди. Мустафо Урал заводларида ишлади, рус ишчилари билан иноқлашди, ишчилар ва социал демократларнинг ҳаракатини ўрганди. У 1915 йили РСДРПга аъзо бўлиб кирди.

Мустафо Субҳи Улуғ Октябрь социалистик революциясини зўр мамнуният билан қарши олди. Улуғ Октябрь Шарқ озодлигининг рамзи бўлишини тушунди. 1918 йили Москвада турк революционерлари билан биргаликда «Янги дунё» газетасига асос солди. Бу газета Туркия ишчилар оммасини тарбиялашда, марксизмни пропаганда қилишда муҳим роль ўйнади.

Ажойиб ташкилотчи Мустафо Субҳи Улуғ Октябрь революциясидан кейинроқ Туркия Коммунистик партиясини тузиш ҳаракатини бошлаган эди. Унинг ташаббуси билан 1918 йил июль ойида Москвада турк сўл социалистларининг конференцияси бўлиб ўтди. Ана шу конференцияда турк коммунистик ташкилотларининг Мустафо Субҳи бошчилигидаги Марказий бюроси сайланди.

1920 йил май ойида Бокуда мусоватчиларнинг буржуа ҳокимияти ағдарилиб, Совет ҳокимияти ўрнатилди. Мустафо Субҳининг бу ердаги фаолияти толмас коммунист революционернинг ёрқин намунаси бўлди. У Туркия билан, унинг коммунистик ташкилотлари билан алоқа боғлаб, Коммунистик партияга асос солиш учун ҳаракат қилди.

1920 йил сентябрида Турк коммунистик ташкилотлари Марказий бюросининг ташаббуси билан Бокуда Мустафо Субҳи раислигида Туркия Компартиясини таъсис этувчи съезд чақирилди. Бу съезд 1920 йил 10 сентябрда Туркия Коммунистик партияси тузилганини эълон қилди, партиянинг программа ва уставини қабул этди ва раҳбар органларини сайлади. Мустафо Субҳи партия Марказий Комитетининг раислигига, Адҳам Нажот Марказий Комитетининг Бош секретарлигига сайланди.

Мустафо Субҳи Туркиядаги революцион озодлик ҳаракатида бевосита қатнашиш учун Туркияга боришга ошиқарди. 1921 йил бошида Анқарадаги Туркия Буюк миллат мажлиси ҳукумати Мустафо Субҳи ва унинг сафдошларини Туркияга қайтиб келишга таклиф этди. 1921 йил 28 январда Мустафо Субҳи, Адҳам Нажот ва уларнинг 13 сафдоши Туркиянинг Туробзон шаҳрига келганларида турк реакциясининг топшириғи ва турк Шарқий фронтининг қўмондони генерал Қорабакир буйруғи билан очиқ денгизга олиб чиқилиб, милтиқ найзалари билан қийнаб ўлдирилдилар. Уларнинг жасади денгизга ташланди. Лекин бу қабиҳ жиноят эртасигаёқ турк халқига бутун прогрессив инсониятга аён бўлди.

Ўлмас коммунист Мустафо Субҳи «Коммунистик партия манифести»ни, В. И. Ленининг «Россия социал демократик ишчи партиясининг программаси», «Буржуа демократияси ва пролетариат диктатураси» асарларини турк тилига таржима қилган эди. Моҳир публицист, толмас революционер, ташкилотчи коммунист Мустафо Субҳининг ўчмас номи турк коммунистларини ғоят қийин иш шароитларда тинчлик, демократия ва социализм учун курашга илҳомлантирмоқда.

К. УМАРОВ,
тарих фанлари кандидати.

Редактор
М. ҚОРИЕВ.

СОВЕТ УЗБЕКИСТОНИ
Орган Центрального Комитета Компартии Узбекистана, Верховного Совета и Совета Министров Узбекской ССР.

Бизнинг адрес ва телефонлар: ТОШКЕНТ «ПРАВДА ВОСТОКА» кўчаси № 26. Редактор — 336545. Редактор ўринбосарлари — 337914, 339323. Масъул секретарь — 334455. Масъул секретарь ўринбосарлари — 337283. Партия турмуши — 333469, 337221. Марксизм-ленинизм назариясини пропаганда қилиш — 331455. Халқаро ҳаёт — 337221. Саноат, капитал қурилиш ва транспорт — 334780. Совет қурилиши — 333258. Қишлоқ хўжалиги — 337604. Адабиёт ва санъат — 332036, 331216. Фан, мактаб ва олий ўқув юртлари — 334451. Маҳаллий ахборот ва спорт — 332347. Оммавий ишлар ва хатлар — 338679, 333553. Иллюстрация — 334524. Стенографистка — 337343. Корректура — 337162. Эълонлар — 338142. Коммутатор — 330249, 330250, 330251, 330252, 330253, 330254, 330255, 330256, 330257, 330258. ОБЛАСТЬ МУХБИРЛАРИ. Андижон — 48—85. Бухоро — 3—31—42. Қарши — 38—42. Нукус — 42—62. Самарқанд — 31—972. Термиз — 23—27. Урганч — 34—55. Фарғона — 4—29—44. Гулистон — 22-09.

№ А. — 23. Узбекистон Компартияси Марказий Комитети нашриётининг босмахонаси, Тошкент шаҳри. ИНДЕКС 64583. Р. 01174.